

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 9 + прил.

ВЕРАСЕНЬ

1964

З ВЯЛІКАЙ ВЕРАЙ

Год назад у гісторыі жаночага міжнароднага руху адбылася падзея велізарнай важнасці. Каля дзвюх тысяч жанчын з 113 краін свету сабраліся ў Маскве на Сусветны кангрэс. Яшчэ ні адна міжнародная сустрэча жанчын не насіла такога прадстаўнічага характару і не пакідала такога глыбокага следу ў жыцці народаў, як гэта. Яна з'явілася сведчаннем волі мільёнаў жанчын усяго зямнога шара да міру, да абароны сваіх правоў і шчасця дзяцей.

Рашэнні, прынятыя на кангрэсе, актывізавалі адных, абуджалі і клікалі да дзеянняў у абарону міру другіх. У многіх краінах адбыліся масавыя дэманстрацыі, паходы, сустрэчы, сходкі, на якіх жанчыны патрабавалі ўжыць канкрэтныя меры, каб забяспечыць мір, раззбраенне, скараціць ваенныя выдаткі і выкарыстаць гэтыя сродкі на патрэбы народаў.

З кожным днём узмацняюцца выступленні жанчын капіталістычных дзяржаў за ажыццяўленне сваіх патрабаванняў. За апошні час у ЗША, у Францыі, у Італіі, Іспаніі, Мексіцы, Аргенціне, Бразіліі і іншых краінах узмацніўся стачачны рух, накіраваны супраць капіталістычных манополій, у абарону жыццёвага ўзроўню працоўных. У гэтай барацьбе поплеч з мужчынамі актыўны ўдзел прымаюць жанчыны.

У 1962 годзе Генеральная Асамблея Арганізацыі Аб'яднаных Нацый прыняла рашэнне правесці ў 1965 годзе Год міжнароднага супрацоўніцтва. Гэту ідэю горада падтрымалі жанчыны і стварылі Міжнародны жаночы камітэт сувязі па правядзенню Года міжнароднага супрацоўніцтва. Сёлетняй вясной у Лондане адбылося пасяджэнне камітэта, які заклікаў жанчын дабівацца поўнага ажыццяўлення прынцыпаў Статута ААН і выканання рэзалюцый аб усеагульным і поўным раззбраенні.

Сёлета ўпершыню адбылося арганізаванае выступленне жанчын супраць сіл НАТО. У маі праходзіла сустрэча жанчын — прадстаўніц краін НАТО ў Галандыі. Нягледзячы на моцны дождж і непагадзь, сотні жанчын ЗША, Канады, Англіі, ФРГ і іншых краін прайшлі па вуліцах Гаагі і сабраліся ля казармаў «Юліяна». Дэпутаты ўдзельніцы гэтай дэманстрацыі ўручыла прадстаўніку сакратарыята НАТО петыцыю да лідэраў НАТО і тэкст звароту ў Арганізацыю Аб'яднаных Нацый, у якіх гаворыцца, што «жан-

чыны краін НАТО поўны рашучасці сумесна змагацца за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне пад міжнародным кантролем».

Нацыянальны кангрэс канадскіх жанчын таксама заклікае сваіх суайчынніц да барацьбы за стварэнне бязатамнай зоны. У звароце кангрэсу гаворыцца: «Жанчыны Канады складаюць 28 працэнтаў рабочай сілы краіны, але яны не атрымліваюць аднолькавую з мужчынамі аплату за працу. У нас няма законаў, якія давалі б маладым маці аплочаны водпуск па цяжарнасці і пасля родаў або гарантавалі б вяртанне на ранейшую работу. Знясіленыя цяжкімі жыццёвымі ўмовамі, мы, жанчыны, ужо ў сярэднім узросце амаль не можам знайсці работы».

Мы не можам мірыцца з такім жыццём».

Прагрэсіўных жанчын Францыі глыбока хваляюць падзеі, якія адбываюцца ў Паўднёвым В'етнаме. Яны патрабуюць спынення смертаноснай вайны, адстойваюць правы паўднёва-в'етнамскага народа на сваю нацыянальную незалежнасць, мір, свабоду і шчасце.

Узмацнілася барацьба супраць дыскрымінацыі жанчын у Італіі. Працаўніцы гэтай краіны, як і многіх іншых, патрабуюць работы, аднолькавай аплаты працы, дзіцячых устаноў, кватэр па даступнай цане.

Чатыры месяцы баставалі 20 тысяч работніц электрамеханічнай прамысловасці Мілана. Мільёны гадзін баставалі маладыя швачкі, тэкстыльшчыцы, фармацэўты.

Прыведзеныя факты гавораць аб упартай барацьбе жанчын капіталістычнага свету за свае правы на чалавечае жыццё, за мір і шчасце дзяцей.

Горача змагаюцца за мір жанчыны сацыялістычных краін. У нашай краіне барацьба жанчын за мір зліваецца з барацьбой за далейшы росквіт Савецкай Радзімы.

Сёлета, 1 верасня споўнілася 25 год з пачатку другой сусветнай вайны. У сувязі з гэтым прагрэсіўная грамадскасць многіх краін праводзіць рад мерапрыемстваў у абарону міру.

З нямецкай тэрыторыі двойчы пачыналіся сусветныя войны. Жанчыны абедзвюх Германій усё больш усведамляюць сваю адказнасць за захаванне міру на зямлі. У маі гэтага года ў Мінску

Італія. За апошні час цаной напружаных класавых баёў рабочыя дабіліся некаторага павышэння зароботнай платы, але гэта не палепшыла іх становішча: за год прадукты першай неабходнасці падараліся на дзевяць працэнтаў, а плата за жыллё — на трыццаць працэнтаў. «Эканамічныя цуды», пра якія трубіць буржуазныя прапагандысты, выявіўся толькі ў астра-намічным росце прыбыткаў буйных манополій.

«Эканамічныя цуды» — такі Але і для нас таксама! — патрабуюць забастоўшчыні ў Эмполі.

мы прымалі «поезд міру» з ГДР і ФРГ. Удзельнікі паездкі гутарылі з жыхарамі беларускай сталіцы, знаёміліся з яе славацямі. Нядаўна прыйшло пісьмо ад Вальфрыды Дрэвес, якая жыве ў горадзе Фельберт у Заходняй Германіі. Вось што яна піша: «Удзельнікі паездкі, якія з некаторым сумненнем прадпрынялі гэта «падарожжа добрай волі», павінны былі адмовіцца ад сваіх апошніх сумненняў і пераканацца, што ваша краіна міралюбная. Кожная сустрэча з вашымі грамадзянамі нас пераконвала ў гэтым. Усе гутаркі ішлі на тэму аб захаванні міру на зямным шары».

Першую сустрэчу з першым савецкім горадам па шляху следавання нашага «поезда міру» я захоўваю ў фатаграфіях. Яны адказваюць на масу пытанняў. У альбоме, што нам падарылі, ёсць фотаздымкі, перад якімі сядзіш моўчкі. Але часы жахаў не павінны паўтарыцца. Мы будзем актыўна змагацца за гэта. За мір і праўду выступаюць людзі з сумленнымі сэрцамі».

Так, за мір і шчасце змагаюцца мільёны людзей з чыстым сэрцам. Гэта барацьба няспынна расце. Яна ўсяляе веру ў самае дарагое, самае заповітнае для кожнай жанчыны, кожнай маці, кожнага чалавека, — веру ў тое, што мір пераможа на зямлі.

Аляксандра УС

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 9

ВЕРАСЕНЬ
1964

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ САРАКАВЫ

«Раззбраенне магло б даць хлеб галодным!», «Узбраенне можа наштаваць жыццё людзям усёй планеты» — з такімі планатамі прайшлі па вуліцах Лондана прадстаўніцы арганізацыі «Жанчыны супраць вайны».

СЛАВА ЯЕ ЗНАЙШЛА

ПЕРШАЯ ПРАМОВА

Гэта было ў жніўні 1958 года. Першы раз у жыцці Ядзя паднялася на сцэну раённага клуба, заціснуўшы ў руцэ паперку са сваёй «прамовай». Маленькая, тоненькая, зусім дзяўчо, яна ледзь віднелася з-за высокай трыбуны. З цяжкасцю падняла вочы, глянула ў залу. Ніколі яна не бачыла перад сабою столькі народу. А колькі пажылых, нават з сівізнай у валасах! І ўсе глядзяць на яе, чакаюць. Што яна скажа ім, перадавым жывёлаводам раёна? І ці мае права? Стала страшна, захацелася ўцячы.

— Ядзя, не саромейся, ты ж у нас малайчына, — пачула яна з прэзідыума ціхі голас старшыні калгаса Паўла Фёдаравіча Сарадоева. — Тут твае сябры, смялей.

Ядзя з палёгкай уздыхнула, быццам толькі і чакала гэтых слоў. Сапраўды, тут жа яе сябры, жывёлаводы. І яна пачала гаварыць. Лёгка і проста расказала аб сваёй рабоце, аб цялятах, аб прывагах. З яе слоў выходзіла, што даглядаць цялят зусім не цяжка, атрымліваць высокую прыбыўку ў вазе — па 800 грамаў за суткі — таксама нічога складанага: кармі, паі, чысці — вось і ўсё. А што цяляты не хварэюць? — і тут нічога незвычайнага: сачы, каб здаровыя былі.

— І ў цябе заўсёды ўсё так гладка ішло, як ты расказваеш? — пачуўся з залы нечы звонкі голас.

— Чаму, усяк бывала.

І ўспомніла Ядзя, як аднойчы зімою захварэла цялушка, з рота пайшла чырвоная пена. Здарылася гэта, калі Ядзя ўжо збіралася ісці дадому, ужо здавала ферму вяртаўніку і ў апошні раз аглядала сваіх гадаванцаў. Што рабіць, як ратаваць цялушку, Ядзя тады не ведала.

Ветфельчар жыў на хутары за тры кіламетры ад фермы. Дарога ішла лесам, на ўскрайку якога цямнелі могілкі. Але Ядзя нават забылася, што баіцца могілак. Адна толькі думка не пакідала яе: «Хоць бы паспець, хоць бы вяртаваць!»

Забарабаніла ў цёмныя вокны хаты.

— Іван Рыгоравіч! Іван Рыгоравіч!

За шклом паказаўся заспаны твар.

— Цялушка прападае, хутчэй!

І яна зноў пабегла ў цялятнік. Пакуль Іван Рыгоравіч Пархач на кані прыехаў на ферму, Ядзя ўжо была там.

— Падавілася тваё цялё, нешта засела ў горле, — сказаў фельчар. Ён узяў кальцо, устаў і ўцяў у рот і загадаў Ядзі:

— Твая рука танчэйшая, даставай.

І хоць цялё балюча грызла Ядзі руку, яна дастала ў яго з горла кавалак нейкай косткі...

Пасля гэтага выпадку Ядзя стала рукамі прамацаваць усё, што давала цялятам. І замяшанае пойла, і нават сена, а летам траву. І яшчэ яна папрасіла фельчара навучыць яе аказваць першую дапамогу цяляці. Цяпер у цялятніцы ёсць свой шпрыц і невялікая аптэчка...

За перамогу ў сацыялістычным спаборніцтве Ядзі пад воплескі ўсёй залы

ўручылі прэмію — гадзіннік. Беручы ка-
рабок, дзяўчына сумелася. Толькі ця-
пер яна заўважыла скамечаную папер-
ку, заціснутую ў кулак. Гэта была «пра-
мова», на якую яна забылася.

БЕЗ АДРЫВУ АД ФЕРМЫ

Пасля нарады да Ядзі падышоў не-
знаёмы мужчына і спытаў, колькі кла-
саў яна скончыла. Сорамна было пры-
знацца, але маніць Ядзя не ўмела.

— Чатыры, — адказала яна.

— О-о, — працягнуў мужчына, — хіба
можна ў наш час... Табе абавязкова вучыцца трэба.

— Працаваць трэба, — кінула Ядзя і
адышла ад незнаёмага.

З нарады ехала моўчкі. Было няёмка
перад сабой, што рэзка адказала не-
знаёму чалавеку. А чалавек, напэў-
на, харошы, сказаў ён праўду. Яна і са-
ма гэта добра ведала. Чытае часам
кніжку па жывёлагадоўлі — і шмат чаго
не разумее, ведаў не хапае. Але што
рабіць, калі так склалася жыццё. Не
будзе ж яна расказваць чужому чала-
веку, што вучыцца не было як, што па-
мёр бацька, засталася пяцёра дзяцей,
Ядзя — старэйшая. Маці больш ляжала
ў бальніцы, чым была дома. Дзвюх ся-
сцёр уладкавалі ў дзіцячы дом, адну
забраў дзядзька ў Адэсу. Засталіся до-
ма Ядзя і двухтыднёвы брацік. Не да
вучобы было. А тут яшчэ маці аднойчы
кінула:

— Карову падаіць вялікай навуцы не
трэба.

Ядзя нават не пакрыўдзілася. Маці
вырасла пры панскай Польшчы, а тады
ўсё беднякі так казалі.

Пайшла Ядзя на ферму прасіцца да
цялятак. Не бяруць. Малая, кажуць.
Яна і сама ведала, што малая. Але
яна так хацела працаваць! Нарэшце
ўламала былога старшыню Івана Паўла-
віча Філіповіча, каб узялі практыкант-
кай. Старшыня згадзіўся, сказаўшы на
развітанне:

— Дваццаць цялят бяры, але праз
тыдзень сама ўцячэш.

Сапраўды было цяжка. Цялятнік ста-
ры, пахілы. Ваду трэба цягаць за кі-
ламетр, самі пілавалі дровы, гатавалі
пойла. Ядзя вельмі баялася, што яе пра-
гоняць, і ўжо так старалася, так стара-
лася, што праз два тыдні, калі цялятак
узвжылі, у яе гадаванцаў аказалася
самае высокае прыбыўленне ў вазе.

З фермы яна не ўцякла...

Праз некалькі дзён у цялятнік прый-
шоў той незнаёмы (гэта быў работнік
абласнога аддзела народнай асветы)
разам з дырэктарам школы. Пагавя-
рылі пра рацыёны, а потым дырэктар
школы сказаў нечакана Ядзі:

— Ты будзеш вучыцца.

— А як цяляты?

— І цяляты ў крыўдзе не будуць. Да-
мовімся так: ты прыйдзеш у школу,
возьмеш у настаўнікаў заданні, а дома
выканаеш іх. Потым, у вольную хвіліну,
прыбяжыш у школу і здасі. Завочна бу-
дзеш вучыцца. Згодна?

Высокімі ўраджаямі збожжа славіцца
калгас «Перамога» Баранавіцкага вы-
творчага ўпраўлення. І сёлета хлебара-
бы, нягледзячы на неспрыяльнае на-
двор'е, сабралі па 18 цэнтнераў жыта з
гектара, а на асобных палатках па 20—
25 цэнтнераў. Вось ён, вялікі хлеб!

Фота Ул. Лупейкі.

— Ой, вядома! — толькі і адказала
збянтэжаная Ядзя.

Так была вырашана праблема яе на-
вучання.

За тры гады Ядзя скончыла васьмі-
годку. А зараз вучыцца на другім кур-
се заатэхнікума ў Жыровічах. Таксама
завочна, так сказаць, без адрыву ад
фермы.

Вучоба памагае ёй яшчэ лепш праца-
ваць. Цяляты яе прыбываюць за суткі
па семсот грамаў. Даглядае яна іх
да чатырохмесячнага ўзросту, і ўсе яе
цёлачкі ідуць на папаўненне калгаснага
статку. За год Ядзя выгадоўвае 350 ця-
лят.

БІБЛІЯТЭКА

Прынялі Ядзя ў камсамол, моладзь
брыгады выбрала яе сваім вожакм. А
што змянілася ў вёсцы? — думала Ядзя.
Па-ранейшаму кожную свабодную хві-
ліну стыхійна ўзнікалі танцы. Семна-
ццаць сваіх гарманістаў ёсць. Ядзя не су-
праць танцаў, не, але ж і кніжку калі-
небудзь пачытаць не шкодзіць. Біблія-
тэка ў іх ёсць свая, перасоўка, але
амаль заўсёды на замку.

— Трэба пагаварыць з Нінай, — ра-
шыла Ядзя. — Яна камсамолка, дзесяці-
годку скончыла, зразумее, што так
нельга.

Размова пачалася на чарговых тан-
цах, у час перапынку.

— Ніна, — звярнулася Ядзя да біблія-
тэкара, — чаму ў цябе ніколі нельга кні-
гу ўзяць?

Ніна абуралася.

— Я — паштальён. За бібліятэку мне

грошай не плацяць, толькі падлогу топчуць і дзякуй не кажуць.

— А за што ж табе казаць дзякуй?

— Я бясплатна працаваць не буду. Забірай ад мяне кніжкі, і ўсё тут.

— Хлопцы, дзяўчаты! — звярнулася Ядзя да прысутных, — хто хоча быць бібліятэкарам?

Усе маўчалі. Ніна зларадна ўсміхнулася. Такого Ядзя не чакала, але і адступаць было позна.

— Добра, — сказала яна, — я забяру кнігі да сябе.

75 кніг Ядзя перацягнула да сябе ў хату. Маці ўбачыла, толькі адно слова сказала:

— Спалю!

Спалохалася Ядзя. А што, калі і сапраўды спаліць? Цішком пазносіла кніжкі ў цялятнік. Папрыбівала палічкі, расставіла кніжкі. У цялятніку цёпла, чыста. Кожны месяц Ядзя беліць яго. Прыйшла аднойчы маці ў цялятнік, бачыць: Ядзя сядзіць, чытае. Пастаяла, паглядела, а потым кажа:

— Ужо быццам дома для кніг няма месца.

— Спаліце.

— Што ў мяне, дроў няма? Звяжы, я занясу дадому.

Вечарам прыйшлі дзяўчаты, трое.

— Дай кніжку пачытаць.

Узяла сшытак, запісала.

На другі вечар прыйшло 27 чалавек. А на трэці не засталася ніводнай кніжкі.

Тады сабрала Ядзя сваіх чытачоў.

— Можна ў каго якія кнігі дома ёсць? Прынясіце. Для сваіх жа сяброў.

Чатыры дзяўчынкі-сямікласніцы азваліся памагчы Ядзі, пайшлі па хатах. За два тыдні прынеслі 1120 кніг.

З кожным днём расла і колькасць чытачоў. У Казлоўшчынскай бібліятэцы

далі Ядзі кнігу для запісу, абанемента, фармуляры. Звярнулася Ядзя ў праўленне калгаса, каб зрабілі для кніг стэлажы. А то хатка старэнькая, страху рэдзенькая. Пойдзе дождж — Ядзя кніжкі ў шафу хавае ды яшчэ брызентам прыкрые, каб не падмоклі.

Прыходзіць Ядзя ўвечары дадому, а яе ўжо чакаюць чытачы. Каб не было ім сумна без яе, купіла яна шашкі, даміно, выпісала адзінаццаць газет.

Ядзіна грамадская бібліятэка — першая ў раёне. Пра яе даведаліся нават у Мінску, узнагародзілі Ядзю Леашкевіч Ганаровай граматай Міністэрства культуры БССР і прыслалі ў падарунак 46 кніг. 3 Гродна прыслалі 120 кніг, больш 200 кніг падарыла Казлоўшчынская бібліятэка.

Калгас бясплатна пабудоваў Ядзі новы дом. Ёсць у ім асобнае месца і для кніг.

Сёлета бібліятэка заняла першае месца ў рэспубліцы. Прэмія за першае месца была незвычайная: Ядзя ездзіла на адзінаццаць дзён на экскурсію ў Маскву.

Незабыўная паездка.

ТОЛЬКІ АРГАНІЗАТАР

— А які я канцэрт бачыў! — прагаварыў летуценна нехта з хлопцоў на чарговых танцах. — Дагэтуль забыць не магу.

— Што, артысты выступалі? — спытала Ядзя.

— Не, самадзейнасць.

— А чаму ў нас няма?

— З песнямі мы не сябруем.

— Няпраўда. Калі вы, хлопцы, заспяваеце ў нашых Драбавічах, — за тры кіламетры чуваць.

Марыя Дзмітрыеўна Леонава гадуе 140 цялят для свайго калгаса імя Энгельса Гарадоцкага раёна. Яны добра прыбываюць у вазе — на 700 грамаў за суткі. Дачка Марыі Дзмітрыеўны Ніна ў часе школьных канікул памагае маці.

На здымку. Марыя Дзмітрыеўна (справа) і Ніна кормяць цялят.

Фота Л. Эйдзіна.

Прыйшла Ядзя дадому і спаць не можа. Думае: ні адно вяселле без нашых музыкантаў не абыходзіцца. А самі ні веселіцца, ні адпачываць не ўмеюць. Ну, бібліятэка ёсць. А як арганізаваць самадзейнасць?

Назаўтра, пакарміўшы цялят, Ядзя села на свой ровар — і ў Казлоўшчыну, да дырэктара гарадскога Дома культуры Арсеня Максімавіча Яскельчыка, папрасіла, каб прыйшоў памагчы. Ён прыйшоў, і не адзін, а з Валяй Парфёнавай, мастацкім кіраўніком Дома культуры.

Вечарам хата калгаснікаў Альшэўскіх, дзе была рэпетыцыя, свяцілася ўсімі вокнамі. Ядзя затрымалася на ферме. Як была, у ватоўцы і ў гумавых ботах, паехала на ровары на рэпетыцыю.

Прыйшло чалавек дваццаць. Пачалі рэпетыцыю. І тут адкрылася столькі талентаў! Адразу арганізавалі хор. А Валодзя Гародка разам са сваім стрыечным братам Мішам праспяваў «Песню пра трывожную маладосць». Ды з такім пачуццём, што ў Ядзі ледзь слёзы не выступілі на вачах.

Калгасны баяніст Косця Лішык, які раней іграў толькі танцы, цяпер сядзеў ля Арсеня Максімавіча і развучваў новыя песні. Галя і Ліда Гародка ды Ала Сербіна таксама захацелі стаць салісткамі. А колькі дэкламатараў і танцораў знайшлося!

Позна ўначы разыходзілася моладзь. І ў Ядзі пытаюцца:

— А калі яшчэ рэпетыцыя будзе?

...Праз два тыдні на цэнтральнай сядзібе калгаса быў дадзены першы канцэрт. Поспех быў незвычайны. Танцорам, спевакам, дэкламатарам апладзіравалі не шкадуючы далоняў. Апладзіравалі і яе арганізатару, ціхай і сціплай дзяўчыне.

Першы поспех, першыя апладысменты... Гэты дзень стаў сапраўдным днём нараджэння калгаснай самадзейнасці.

Цяпер, праз тры гады, стварыўся ансамбль «Рэчанька», вядомы далёка за межамі раёна.

Спачатку касцюмы для артыстаў бралі ў гарадскім Доме культуры. А потым набылі свае. Ды якія!

— Што мы, бедныя? — сказаў аднойчы старшыня на сходзе калгаснікаў. — Дамы будзем двухпавярховыя, газавыя пліты бясплатна даём, дом адпачынку свой маем, а касцюмы для артыстаў пазычаем.

Калгаснікі рашылі адпусціць для ансамбля пяць тысяч рублёў.

І пашылі касцюмы з шоўку, любя глянуць! У Мінску заказвалі, на сто чалавек...

Аднасяльчане выбралі Ядзю Леашкевіч сваім дэпутатам у Вярхоўны Савет рэспублікі. Дзяўчына з вёскі — дзяржаўны дзеяч. Вязкамі прыносіць ёй пісьмы паштальён. І Ядзя ўсім адказвае, дае парады. Сакрэтаў у яе няма. Няхай усе працуюць лепш, няхай багачее наша Радзіма.

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Калгас «Слава працы»,
Слоні́мскі раён.

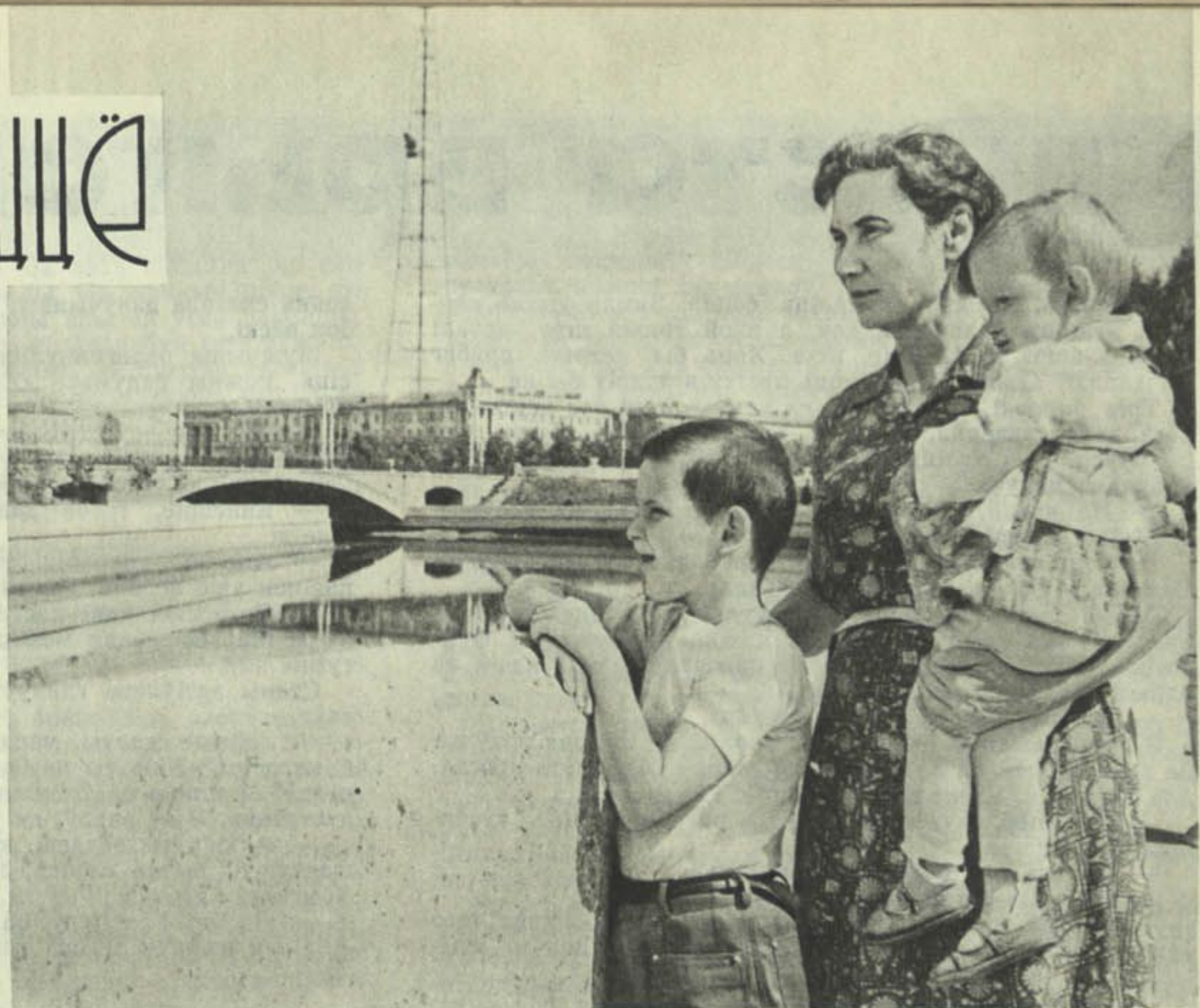
ЯД ЖЫЦЦЕ

Прафесіянальная рэвалюцыянерка. Падпольшчыца. Чалавек, які многія гады мог жыць на нелегальным становішчы, пад чужым імем і з чужым пашпартам. Друкаваць лістоўкі і распаўсюджваць забароненую літаратуру. Абводзіць вакол пальца жандараў, мяняць сваё імя і сваё аблічча. Жанчына, якая ў імя высокіх ідэалаў магла адмовіцца ад сям'і. Пакінуць, сцяўшы сэрца, сваё дзіця на чужыя рукі. Не мець вестачкі аб ім, не ведаць, ці жывое яно, ці здоравае. Прафесіянальная рэвалюцыянерка... Жанчына, якая месяцамі адлічвала сваё жыццё «на волі», а гадамі — у турме. За якой цікавалі і ўдзень і ўначы жандарскія шпікі. Якой даводзілася браць на ўзбраенне і хітрасць, і спрыт, і сапраўднае акцёрскае майстэрства.

Прафесіянальная рэвалюцыянерка. Такая, як горкаўская Рашэль з п'есы «Васа Жалязнова», як саратніцы Леніна. Чамусьці думалася: жанчына, якая становіцца на шлях прафесіянальнай рэвалюцыйнай барацьбы, — абавязкова паходзіць з інтэлігентнага асяроддзя, светапогляд яе сфарміраваны творамі Чарнышэўскага і Герцэна, Маркса і Леніна... І калі сустрэлася я з Аляксандрай Іванаўнай Федасюк, з жанчынай, у вуснах якой словы «нелегальная кватэра», «яўка», «жалезны пашпарт» вымаўляліся так, як вымаўляем мы сёння «магазін», «вуліца», «парк», — то перш-наперш задала ёй пытанне:

— Як здарылася, што вы, простая заходнебеларуская сялянка, сталі рэвалюцыянеркай па прафесіі?

Чалавек маўчыць. Чалавек гартэе ў памяці гады... І, здаецца, вось ужо шапаццяць іх старонкі. Гэта дваццаты... Далёка ў Расіі, у самай яе глыбінцы, прытулілася сям'я заходнебеларускіх бежанцаў Федасюкоў, спрадвечна бедная і працавітая сялянская сям'я з-пад Кобрына, што краёчкам жыцця свайго датыкнулася да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Потым адну з гэтай сям'і, Аляксандру, называлі «большавіцкай актывісткай». «...А якая з мяне была тады актывістка, — усміхаецца Аляксандра Іванаўна, — ездзіла, праўда, з самадзейнасцю па вёсках, суфлёрам». Але ў душы пятнаццацігадовай дзяўчынкі, як на адчувальнай фотаплёнцы, ужо тады зафіксаваліся паняцці: камсамольская ячэйка, камуністы, лікбез... Павінна бы-

Галоўная слабасць Аляксандры Іванаўны — унукі.

ГАРТАВАЛАСЯ Ў ПОЛЫМ...

ло мінуць шмат часу, каб праявілася плёнка і каб паўсталі на ёй лініі ўласнага жыцця Аляксандры. Павінен быў прайсці яшчэ і дваццаць першы...

Па дагавору з панскай Польшчай сем'і бежанцаў вярталіся да «крэсаў усходніх». На чыгунках лютавалі тыф. Дзесьці на маленькім паўстанку людзі ў белых халатах вынеслі амаль усю сям'ю Федасюкоў: бацьку, маці, дваіх меншых дзяцей. І толькі Аляксандра з дванаццацігадовым братам дабралася да радзімы сваіх дзядоў і пра-дзедоў, да невялічкай вёскі Андронава пад Кобрынам.

Не кожная мачыха сустрэне так падчарку, як сустрэла тая «радзіма» адзіную наследніцу сям'і Федасюкоў. Хацінка з выбітымі вокнамі і кавалак спустошанай зямлі — усё, што далася ёй. Вось так і стала наймічкай былая вучаніца школы другой ступені. Брата здалі ў прытулак.

Дваццаць другі, дваццаць трэці, дваццаць чацвёрты... «За ежу і адзяванне» служыць наймічка ў чужых людзей. Чуеце? Суха шаптае серп на чужым полі, ціхенька гудзе прасніца, рыпаць калыскі з чужымі дзецьмі. Нююць плечы, зліпаюцца вочы... Як даўно гэта было! Як даўно... Адзін нязначны,

здавалася б, эпізод з тых гадоў выразна асеў у памяці. Маладая пані, дачка мясцовага памешчыка Зялінскага, ад'язджала ў Варшаву. Яна сядзела ўжо ў сваім элегантным экіпажы і аддавала апошнія загады пакаёўцы:

— Барздо прошэцеце дагледзець, каб Мопсі (любімы шчанюк пані) не з'ела тэго паскудства, цо людзі ядуць.

«Людзі» — тыя, хто абслугоўваў сям'ю памешчыка, яго яснавельможную дачку, яе яснавельможнае дзіця...

Кажуць, што адзін дзень, адзін момант у жыцці чалавека не можа карэнным чынам змяніць штосьці ў яго характары. Патрэбны гады, патрэбны факты і роздум над імі, зноў факты, і зноў роздум. Аляксандра Іванаўна і не сцвярджае цяпер, што менавіта тыя словы пані зрабілі «рэвалюцыйны пераварот» у яе душы, адкрылі ёй вочы, штурхнулі на шлях свядомай барацьбы. Але... «закіпела ва мне нешта ў гэтую хвіліну. Кінула я сваіх панюў, вярнулася ў вёску. А хутка ці то сама знайшла дарогу да падпольшчыкаў, ці то яны знайшлі мяне. Так і пачалося...» Закіпела штосьці ў душы, як у тым вулкане. Можна «штосьці» — гэта і ёсць пачуццё класавай ня-

навісці, хто ведае... Але лава нянавісці лілася, пакуль не застыла і стала цвёрдая, бы жалезная руда. Як воля рэвалюцыянера. Як гарт падпольшчыка...

Яна не выглядае старой і цяпер, у свае шэсцьдзесят гадоў. Напэўна, кожны, хто зірнуў бы на яе вось зараз і ўбачыў гэты ажыўлены ўспамінамі твар, — правёў бы ў думках адну паралель. «Колькі мне гадоў было ў 1927?.. Год, два ці можа зусім не было яшчэ на свеце?..» А ў 1927 гэтая жанчына была ўпершыню арыштавана польскай дэфензай. Яна раскачвае, успамінае, а вы прыкідваеце далей: ці здолела б і я вось так?.. Ці здолела б хадзіць ад вёскі да вёскі па дарогах Заходняй Беларусі, пакідаць чужую, але цёплую хату, калі збіраліся туды на вечарынку хлопцы і дзяўчаты (не кожны ж павінен быў ведаць у твар падпольшчыцу), і сядзець гадзінамі зімой у халоднай адырыне, сядзець і чакаць, пакуль не сціхне ў хаце музыка, пакуль не разыдзецца моладзь...

Пакінуць сваю двухгадовую дачку («Уладзі маёй якраз споўнілася два гады») і пайсці... Пайсці ўначы са сваёй кватэры туды, куды загадае падполле. Не пабудзіўшы дзі-

проста брыгадзір

Поўдзень. Няшчадна паліць сонца. Зямля дыхае цяплом, быццам сялянская печ, з якой толькі што дасталі хлеб. І яшчэ ціха. Ціха, ціха. Хоць бы ветрык прабег і паглядзіў зямлю. Можа хоць крыху астудзіў бы яе.

Тры бярозкі, што стаяць на канцы вёскі пад акном новага дома, здаецца, заснулі. Хоць бы адзін лісток зварухнуўся. І на вуліцы ціха і пуста. Толькі ў канцы вёскі бабулька павучала ўнука-свавольніка:

— Не чапай, крапіва! Жых, жых ручкі. Вава будзе! Жыво. Людзі ў полі.

— Станіславаўну шукаеце? — перапытала бабулька. — Бачыла, у гумно на ровары паехала.

Гумно стаіць за вёскай. Адтуль, дзе віднеліся бабкі жыта, сюды плылі махаты, цяжка нагужаныя фурманкі з снапамі. Калгацікі распаясвалі вазы і адзін за адным заязджалі на тую.

— Апошні воз! — гукнуў хтосьці.

З гумна выйшла невысокая, кволая на выгляд дзяўчына з загарэлым на летнім сонцы тварам. Апанута проста, але акуратна. Глянула на гадзіннік і сказала:

— А цяпер, мужчыні, усе ў распараджэнне суседняга брыгадзіра.

— Дакуль мы будзем ім памагаць?

— Няхай менш на сваіх агародах сядзяць!

— Хто абыхавы да хлеба, у каго не баліць сэрца, што асыпаецца збавіна, можа ехаць дахаты, — вельмі спа-

койна сказала дзяўчына і, сеўшы на веласіпед, паехала ў бок вёскі.

Мужчыны пераглянуліся, некаторы час маўчаць. Муціць, кожны падумаў: «Ехаць ці не ехаць у суседнюю брыгаду?».

— Ну што, — скручваючы ўжышча, першы парушыў маўчанне стары чалавек у выцвілай кашулі з расхрыстанай грудзінай. — Стаяць няма чаго.

— Канешне, трэба дапамагчы. Хіба я праціўлюся. Але ж...

— Але ж, — перабіў хлопца стары, — кошт хлеба ты павінен ужо ведаць. Паехалі!

— Скажыце, калі ласка, — пытаюся я, — а дзе брыгадзіра Марыю Аблам можна бачыць? Мне казалі, што на гумне яна.

Стары здзіўлена глянуў на мяне і ў сваю чаргу спытаў:

— Адкуль жа ты, чалавеча, што не ведаеш нашага брыгадзіра? Хіба ты не бачыў, як яна ўкаціла на веласіпедзе? А цяпер са Станіславаўнай толькі вечарам можна сустрэцца. У яе спраў, як у міністра.

— А хіба ты ведаеш, колькі спраў у таго міністра, — жартуючы пытае хлопец, які не хацеў ехаць у другую брыгаду, — ты ж не быў ім.

— Не быў і не буду, бо не ўмею. Кожнаму, брат, сваё. Але так кажуць людзі, дык і я кажу.

ця, не пацалаваўшы на развітанне. Без ніякай надзеі калі-небудзь убачыць яго зноў, пачуць яго голас. Ці здолела б і я так? — падумалі б вы... А вось яна ішла, ішла не раз і не два... І калі праз гады вярталася назад, маленькая Уладзія кожны раз упершыню пачынала сваё знаёмства з мамай, бо паспела ўжо забыць за гэты час яе твар, яе голас.

Абстаноўка ў Польшчы ў той час была вельмі складаная. Да ўлады прыйшоў Пілсудскі. Усё жывое, усё дэмакратычнае, што было ў партыях і прафсаюзах, няшчадна давілася рукой дыктатара. Асабліва жорстка распаўлялася дэфензіва з членамі Камуністычнай партыі і камсамола. Турмы з самым суровым рэжымам былі перапоўнены палітычнымі вязнямі. Але «на волі» не спыняліся мітынгі, дэманстрацыі, забастоўкі. Камуністычная партыя Заходняй Беларусі не склала сваю зброю, бо карысталася падтрымкай простых людзей, сімпатыяй усяго насельніцтва. І асабліва рабочых і сялян.

— Аднойчы, — расказвае Аляксандра Іванаўна, — у мяне была назначана сустрэча з мясцовым падпольшчыкам на Навагрудчыне. Мы сядзелі ў сялянскай хаце і спакойна гутарылі. Раптам у дзверы з'явілася чужая постаць: паліцэйскі! Гаспадары хуценька нас схавалі на печ, за спіну хворага 80-гадовага дзеда. Паліцэйскі гадзіны дзве сядзеў у хаце: ці то носам чуў штосьці крамольнае, ці то проста зайшоў пагрэцца. Потым,

калі ён нарэшце пайшоў, я спыталася ў гаспадароў:

— А што, калі б ён убачыў нас? Што б вы рабілі?

Пакрактаў дзед на печы, паварочаўся з боку на бок і кажа:

— Давалася б маім хлопцам адправіць яго да маткі боскай, а самім бегчы куды вочы глядзяць.

...Жыве і цяпер пад Кобрынам у вёсцы Андронава цётка Кацярына. Жывая і здаровая, хаця ўжо за сёмы дзесятак. Двойчы гэтая простая сялянка, а трэба сказаць, яна вельмі набожная, клала рукі на евангеліе і прысягала ў судзе, што яе сваячка Аляксандра Федасюк «ніякага дачынення да палітыкі» не мае.

А Аляксандра ў той час была ўжо сакратаром ЦК камсамола Заходняй Беларусі. Яна замяніла таварыша, які пайшоў змагацца ў Іспанію. Мясцовая сялянка, яна проста і натуральна знаходзіла дарогу да людзей. Яна ведала іх клопаты, іх жыццё, іх спадзяванні. Ведала, з якой надзеяй звернуты позіркі ўсіх да Савецкай Беларусі. Федасюк арганізавала мітынгі і дэманстрацыі, выступала сама. Яна ўжо была змагаюся.

Чалавек гартае ў памяці гадзіны... Вось ужо мінула суровае падполле, адышоў і той час, успаміны пра які яшчэ і цяпер, праз многа зім і вяснаў, гулка і балюча аддаюцца ў сэрцы. У 1937 годзе Аляксандра Федасюк сядзела ў варшаўскай турме як бальшавічка, а муж яе быў рэпрэсаваны ў нас,

як... «польскі шпіён». Цяпер гэта гучыць як бязглуздзіца, як трагічны парадокс. А ў той час, і яшчэ пазней, колькі было горкіх дум і трывожных начэй! Да таго часу, калі былі адноўлены на XX з'ездзе КПСС левінскія прынцыпы і нормы партыйнага жыцця.

І яшчэ адна старонка яе жыцця. У час вайны Аляксандра з глыбокага тылу, зноў пакінуўшы сваю маленькую Уладзію ў дзіцячым доме, добраахвотна пайшла на фронт. Як вопытнага канспіратара і падпольшчыка яе накіравалі праз лінію фронту да родных мясцін, на Брэстчыну. Тут ведалі яе, тут выбіралі яе некалі, у 1939 годзе, дэлегатам Народнага сходу, тут выбіралі яе дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. І калі ў першы раз сакратар падпольнага Дэвінскага райкома партыі з'явілася сярод мясцовых сялян, пайшоў ад вёскі да вёскі пагалосак:

— Наш дэпутат Аляксандра Федасюк тут... Значыць, быць Савецкай уладзе!

І зноў пачалося падполле. Яшчэ больш суровае, яшчэ больш небяспечнае. Не цяжка здагадацца, з якой лютасцю і стараннем шукалі ў той час фашысты і паліцэйскія прыхвасні «бальшавіцкую актывістку» Аляксандру Федасюк.

Пра бясстрашша Аляксандры Федасюк, яе вынослівасць і стойкасць хадзілі легенды. Яна магла з'явіцца з невялікай групай аўтаматчыкаў у самым небяспечным месцы, сабраць

народ на мітынг. Магла пад самым носам у гітлераўцаў нагрузіць і адправіць у партызанскія атрады абозы з хлебам і адзеннем, магла зноў, як некалі ў маладосці, ісці праз лясы і балоты без сну і адпачынку з аднаго партызанскага атрада ў другі, наладжваць сувязь, забяспечваць канспірацыю.

Гляджу на фотаздымак Аляксандры Іванаўны, зроблены ў тыя гады. Высокая, стройная жанчына ў кашушку, якія носіць заходнебеларускія сялянкі, падпярзаная салдацкім рэменем, з аўтаматам. Вось такой і можна ўявіць сабе сапраўдную народную гераіню. І абліччам. І характарам.

...Яна жыве з вамі ў адным горадзе, праходзіць па тых жа вуліцах, сустракаецца ў магазінах, гуляе з унукамі на парку. Звычайная і простая. Пенсіянерка. Член партыйнай арганізацыі пры адным з домакіраўніцтваў. І вы маглі б ведаць яе гадзіны, размаўляць з ёй гадзінамі і ніколі нічога не скажа яна пра свае заслугі. Вось і яшчэ адна рыса камуністкі-падпольшчыцы — бязмежная сціпласць і стрыманасць.

— Выхоўваю цяпер унукаў — Андрэя, Кацюшку — дзяцей маёй Уладзі. Хачу, каб выраслі яны сапраўднымі людзьмі.

Нам застаецца дадаць толькі адно: такімі ж, як і сама яна, Аляксандра Федасюк. Жанчына, жыццё якой гартавалася ў полымі.

А. УЛАДЗІМІРАВА

г. Мінск.

Дзядзька паклаў рубель, паправіў падкладку хамута, каб не было мулка каню, і, сядучы ў драбіны, прапанаваў:

— Ведаеш што, чалавеча? Давай паедзем да суседзяў, можа яна там спыніцца...

Зямля ў Цюкшах гліністая. За лета высахла, як скарынка, аж патрэскалася на сонцы. На кожным кроку каменні вялікія і малыя, раскіданыя яны па ўсёй ваколіцы. Час рыхтаваць глебу пад жыта, а паспрабуй гэта зрабіць. Пусцілі трактар — лемяхі садзяцца, як брытва на свіной шчаціне. Трэба дождж. Людзі даўно чакаюць яго. А ён не ідзе. Плывуць хмары міма Цюкшаў. Усё гэта вельмі турбуе старога Арцёма. Сядзіць ён у драбінах ссутуліўшыся, лейцы аслабіў, і конь ідзе не спяшаючыся. Чалавек думае вялікую думу аб хлебе, аб людзях. Я сяджу цішком, не перашкаджаю.

Але, мусіць, усё ж лягчэй чалавеку думаць услых. Не вытрываў дзядзька Арцём, пачынае гаманіць.

— Хай бы зрабілі ўжо такую машынку, каб націснуў кнопачку — і дождж пайшоў, націснуў другую — хмаркі ў бок і ўжо сонейка песціць чалавека. Можа калі і гэта будзе.

Дзядзька пачынае пра свайго брыгадзіра раскадваць.

— Яна мне ніхто, а ўсё роўна шкадуе, як сваю. Вялікі клопат на дзявочай галаве ляжыць. З людзьмі ладзіць нялёгка. Але яна малайчына ў нас. Працуеш — табе слава, гультай ты — ганьба.

З яго расказу я даведаўся, што Марыя Аблам прыйшла кіраваць брыгадай тады, калі ў Цюкшах апошнія драбіны паламалі і вясной не было ў што запрэгчы каня. Яе папярэднік любіў зазірнуць у пляшку. А калі так — гультаю паблжжа. І некаторым гэта было па душы. Працавалі як папала, а кавалак з агульнага стала імкнуліся пацягнуць чым большы.

— Гэтага не будзе! — сказала Марыя Аблам.

— Вельмі добра, калі так! — радаваліся працаўнікі.

— Будзе што і было, — супакойвалі сябе гультаі. — Новая мяцёлка нядоўга мяце.

Але з кожным днём «новая мяцёлка» ўсё чысцей і чысцей мяла. На брыгадным двары паявіліся драбіны, у кладуцы — збруя, коні акрыялі. Прыйдзе чалавек да брыгадзіра з просьбай. Працуеш — калі ласка, усё для цябе. лянуешся — табе нічога няма, нават ласкавага слова. Бывала, збіраюцца мужчыны — тыя, хто думае аб гаспадарцы, хваляць Марыю, а гультаі ў сваім гурце — лаюць як толькі ўмеюць. А неўзабаве пасыпаліся ананімныя скаргі — у праўленне калгаса, райком партыі, у вобласць.

...Андрэй Жалубоўскі не вылучаўся працавітасцю. З былым брыгадзірам быў у ладах, хаця і выходзіў на калгасную працу гады ў рады. Бывала, трэба на рынак кабанчыка завезці — Жалубоўскі атрымліваў сыцейшага каня ды і драбіны навейшыя. Калі і выходзіў час ад часу на працу, брыгадзір клапаціўся, каб Андрэя потам не прагнала. А цяпер? Атрымай па працы. Хіба гэта лёгка?

Прыдумае Андрэй якую небыліцу і шапне на вуха суседу. А сусед — другому суседу. І як са сняжынкі расце снежны ком, калі пакачаць яго ў адлігу, так раслі чуткі. А неўзабаве Андрэй узяўся за пяро. Здалося летась, што Марыя не дасяла гектараў шэсць жыта. Напісаў. Прыехалі, абмералі. Выявілася памылка, але не ў карысць Жалубоўскага. У брыгадзе замест 70 гектараў жыта засеялі 76. Ну, канешне, за такія памылкі людзі дзякуй кажуць.

Пасмяяліся з ананімшчыка. Сорамна было Андрэю на вуліцу выйсці. І ён здаўся. Як усе людзі, пачаў працаваць. Зімой вазіў і буртаваў гной, вясной араў, а летам касіў. Калі-нікалі таварышы кідаюць жарт:

— Ну, як, Андрэй, махаць касой гэта не тое, што вадзіць алоўкам па паперы?

Андрэй Жалубоўскі не крыўдуе. Ён зразумеў: у працы радасць. І гэтаму навучыла Марыя Аблам. Няхай ён будзе ўдзячны ёй.

Брыгада, якой кіруе Марыя, адна з перадавых у калгасе. 210 гектараў зямлі, замацаваных за брыгадай, атрымліваюць значна больш угнаенняў, чым палі суседзяў. І плаціць зямля шчадрэй. Цюкшаўцы раней адсеяліся, раней за іншых скасілі сенажаці і звезлі ў гумны сена, управіліся з уборкай збожжа.

Гаспадарлінасць — добрая рыса ў брыгадзіра, а ўменне працаваць з людзьмі — яшчэ лепшая. І ў тым, што ста-

ры Арцём так думае пра зямлю і любіць яе, і ў тым, што людзі ў брыгадзе сталі іншымі, таксама «вінавата» Марыя. Бо яна ўмее ўсім перадаць сваю любоў да працы, павагу да чалавека...

...Калі на дарозе паявіліся гурты жывёлы і ў вярэнім паветры запахла сырадом, дзядзька Арцём ужо скідаў суседзям апошні воз снапоў. Ён абяцаў падвезці мяне да брыгадзіравай хаты. Але здарылася так, што Марыя сама прыехала на сваім неразлучным веласіпедзе. Нічога не расказала мне пра сябе гэта сціплая дзяўчына. Расказалі тыя, разам з якімі яна жыве і працуе.

— Па маці пайшла, — казалі людзі. — Бо і тая ж была такая спакойная, памяркоўная ў абыходжанні з людзьмі, гарачая і хваткая да працы. Толькі маці і дачку лёс напаткаў розны. Маці давялося жыць у тыя цяжкія часы пры былой Польшчы, калі жанчына лічылася чалавекам другога гатунку і дарога ў яе была — ад печы да парoga.

Калі пачалі гнаць селяніна на хутары, не мінула гэта «шчасце» і сям'ю Стася Аблама. Замест добра апрацаванай зямлі папаліся камяніца ды балота. З васемнаццаці дзесяцін апрацоўваў толькі дзве. Сям'я была вялікая — восем ратоў, і кожны раскрываўся на хлеб...

Не вытрываў натузі бацька. А доля ўдавы вядомая: білася жанчына як рыба аб лёд. І асталася Марыя круглай сіратой. Але калгас, дзяржава памаглі дзяўчыне стаць на ногі, атрымаць адукацыю. Убачылі арганізатарскія здольнасці дзяўчыны, яе стараннасць і кемлівасць. І цяпер у Мядзельскім вытворчым упраўленні гавораць пра Марыю як пра аднаго з лепшых калгасных брыгадзіраў.

Развітваючыся з людзьмі калгаса імя Маркава, што на Мядзельшчыне, я ўспомніў словы аднаго свайго сябра: «Пісаць пра чалавека, у якога на грудзях няма ні ордэнаў, ні медалёў, пра чалавека, якому не здаралася кідацца ў ваду, каб выратаваць тапельца, вельмі цяжка».

Гэта не заўсёды так.

М. СЕРГІЕВІЧ

Марыя Станіславаўна Аблам.

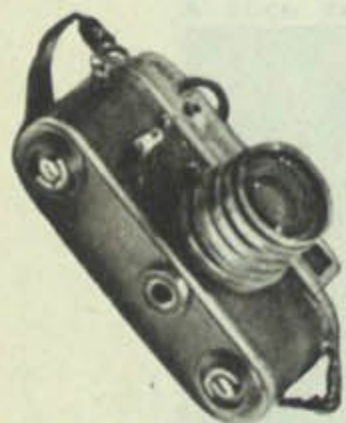

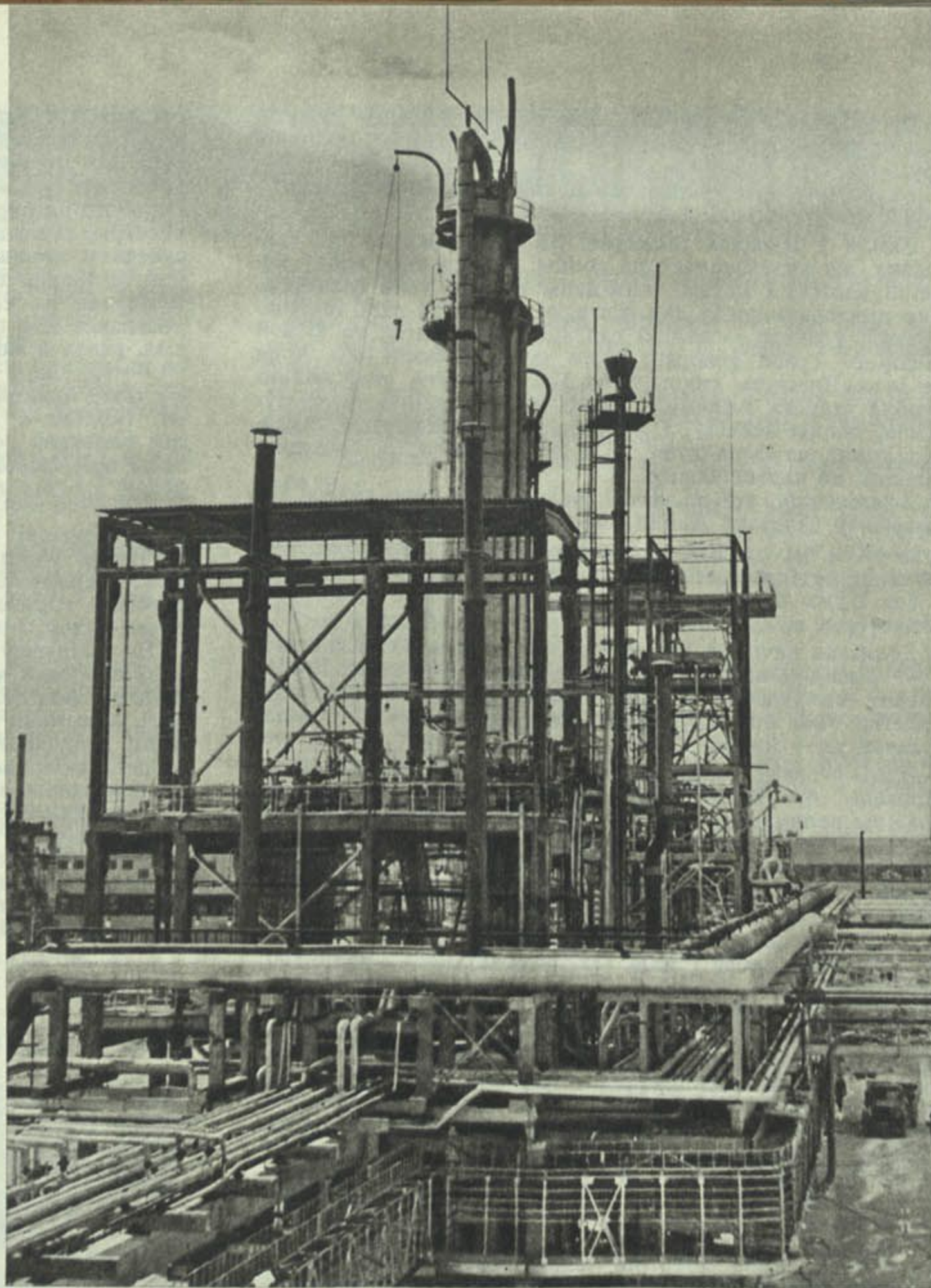
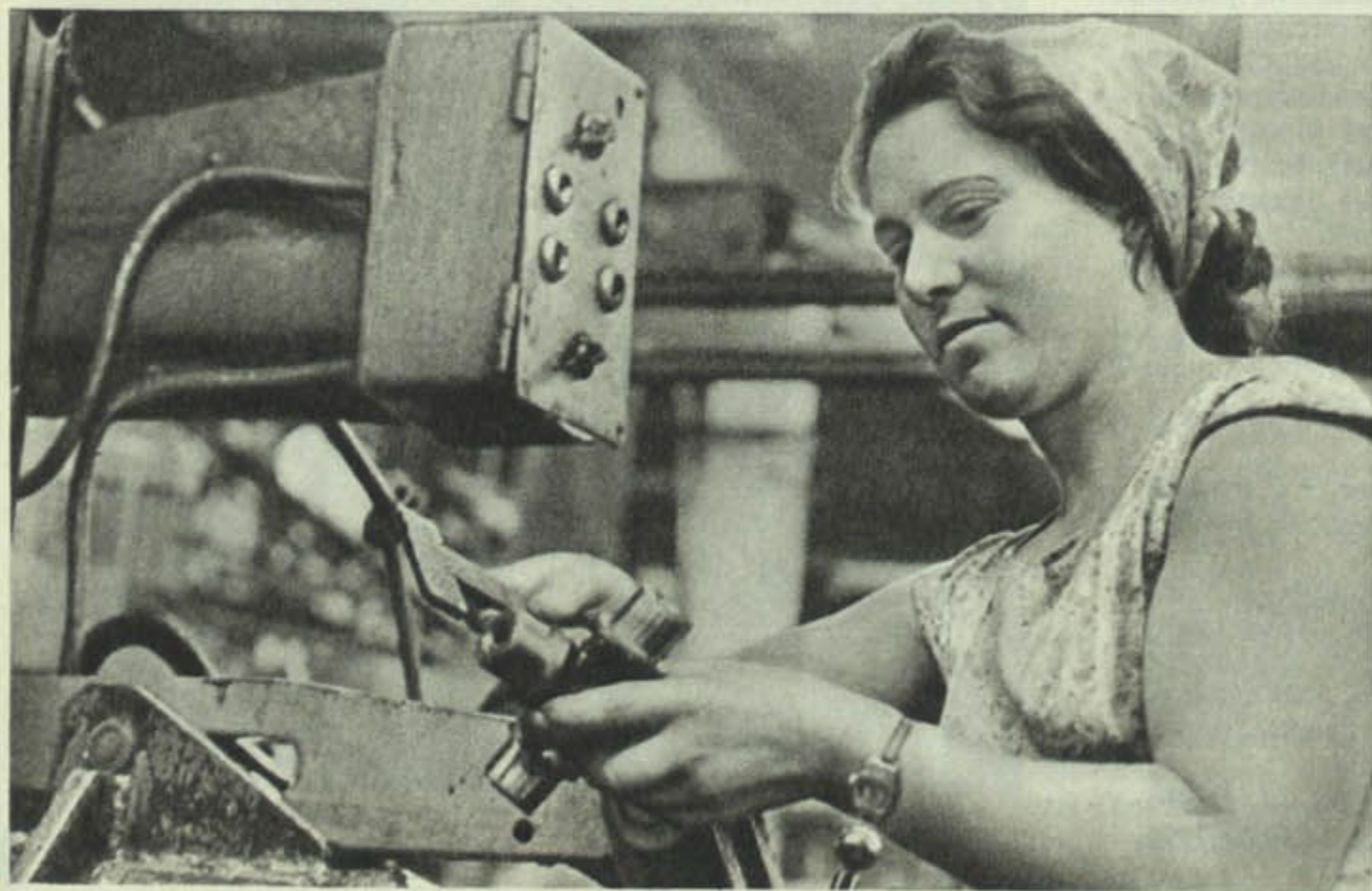
Ціха цячэ Мухавец на самай граніцы нашай краіны. Воды яго амываюць і парк культуры і адпачынку Брэста.

Гэты фотанарыс расказвае пра вялікія пераўтварэнні і працоўныя будні, пра новае жыццё заходніх абласцей рэспублікі. Фота П. Нікіціна, Я. Косціна, Д. Валодзіна, Л. Папковіча, П. Наватарова.

Гродзенскі азотнатукавы—краса і гонар рэспублікі. На здымку вы бачыце знадворныя ўстаноўкі вытворчасці аміяку.

Леаніда Паўлюкевіч—адна з прадстаўніц слаўнага рабочага класа Гродзеншчыны. Яна ўдарніца камуністычнай працы завода аўтазапчастак.

Паважаюць работніцы Навагрудскай швейнай фабрыкі кантралёра АТК дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Марыю Вацлаваўну Ерман. Яна актыўны грамадскі работнік, завочна скончыла Мінскі тэхналагічны тэхнікум.

Такі ён сёння, Брэст,— горад нязгаснай
славы.
Новыя дамы на Савецкай вуліцы.

А адрас гэтага здымка можна не ўказваць. У любым калгасе, у любым саўгасе новая тэхніка выцесніла ручную працу земляроба.

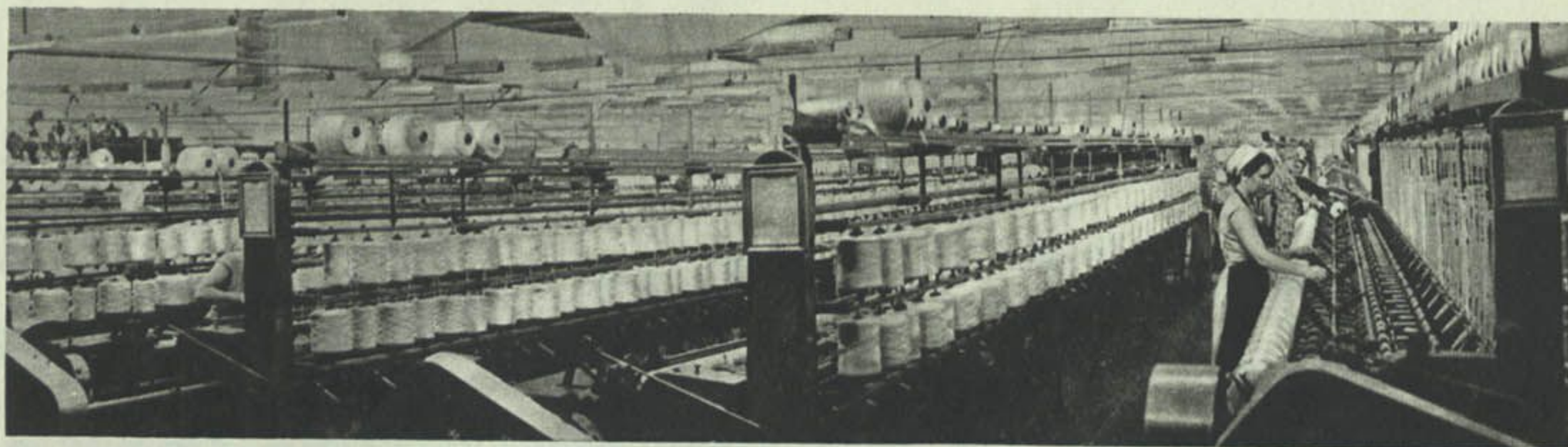
У песнях, танцах славяць новае жыццё моладзь. На здымку: танцуе ансамбль «Нёман».

На камбінаце штучнага футра ў Маладзечна працуе цэх па
вырабу каракулю-смушкі. Ужо сёлета цэх дасць 6 тысяч мет-
раў штучнага каракулю.

Санаторый «Наваельня»—адна з многіх здраўніц для пра-
цоўных.

Такі ён прыгажун — наш камвольны!

ВЕРЫ ТУД, МАРЫЯ!

Аднаго разу мне давялося суправаджаць па цэхах Мінскага камвольнага камбіната англійскую ткачыху Айрыс. Яна глядзела на ўсё з захапленнем, нават не верылася, што прыехала ткачыха з той краіны, якая славіцца сваёй тэкстыльнай прамысловасцю.

— Калі вы і далей будзеце будаваць прадпрыемствы такіх размераў, нам хутка не будзе чаго рабіць, — пажартавала яна.

З дырэктарам камбіната Марыяй Конанавай нам на гэты раз не давялося сустрэцца. Але можаце ўявіць сабе, якое здзіўленне выклікае ў нашых замежных гасцей вестка аб тым, што гэтым буйнейшым тэкстыльным прадпрыемствам кіруе жанчына.

— Вы дырэктар? О, гэта дзіўна!

Так амаль заўсёды пачынаецца размова ў кабінце Марыі Сцяпанаўны.

— Я не толькі дырэктар, я яшчэ маці траіх дзяцей, — адказвае яна.

Твары гасцей цяплюць, робяцца больш шчырыя.

— У вас дзеці? А як жа вы з імі?

— Былі меншыя — хадзілі ў дзіцячы сад. На нашым прадпрыемстве сем дзіцячых устаноў. Больш тысячы дзяцей знаходзяцца ў іх, пакуль іх маці стаяць ля станкоў.

Марыя Сцяпанаўна ў рабочым кабінце.

Дырэктар паказвае гасцям цэхі камбіната, расказвае аб станках, удасканаленнях, аб збыце прадукцыі, праблемах, якія хваляюць работнікаў вытворчасці. А я думаю аб ёй, аб Марыі Сцяпанаўне Конанавай... Яна нарадзілася ў Полацку, на Задзвінні. Скончыла інстытут. Васемнаццаць гадоў працуе ў тэкстыльнай прамысловасці на розных пасадах. Працавала намеснікам дырэктара Аршанскага льнокамбіната. І ўжо вось пяць гадоў — дырэктар камвольнага...

...На гэты раз госць камбіната — старшыня Камуністычнай партыі Канады Цім Бак.

Перад госцем раскрыты бланк. Ён часта нахіляецца над ім.

— О, гэта цікава! Гэта я павінен расказаць рабочым, калі вярнуся ў Канаду, — і ён заносіць запісы ў бланк.

А Марыя Сцяпанаўна расказвае:

— Наш камбінат малады. Пабудаваны ў 1956 годзе. Выпускае шарсцяныя і паўшарсцяныя тканіны на паліто, сукенкі, касцюмы, дзіцячае адзенне. Мы выпускаем за год трынаццаць з палавінай мільёнаў метраў тканін. Гэта значыць, больш 40 тысяч метраў за дзень. Каб забяспечыць шэрсцю наш камбінат толькі на адзін дзень, трэба пастрыгчы 25 тысяч авечак... Якасць нашых тканін атрымала высокую ацэнку на ўсесаюзных і міжнародных выстаўках. Але гэта нас не задавальняе. Мы жадаем, каб савецкія людзі насілі адзенне з самых лепшых матэрыялаў.

— О, Мары, — па-сяброўску дакранаючыся да рукі дырэктара, заўважае Цім Бак. — Мне б не хацелася, каб з прадукцыяй вашага камбіната выйшла так, як з прадукцыяй майго аднаго знаёмага прадпрыемства. Неяк пры сустрэчы я сказаў яму: мне патрэбна пара шкарпэтак. «Пара? Купіце тры пары. Не пашкадуеце. Гэта шкарпэткі вышэйшага гатунку», — парайце ён. Я купіў тры пары. Шкарпэткі былі сапраўды добрыя. Я іх доўга насіў. Але вось нядаўна ў час паездак па Канадзе я зноў страў таго знаёмага. «О, — кажу яму. — Я хачу купіць яшчэ тры пары такіх шкарпэтак». «На жаль, я такіх ужо не выпускаю», — адказаў ён. «Чаму? — пытаю. — Гэта ж цудоўныя шкарпэткі». «Так, але яны доўга носяцца. Гэта нявыгодна. Я магу разарыцца».

Усе смяюцца. Смяецца і Цім Бак.

— У нас такое не можа здарыцца. Наша прадпрыемства не будзе мець убытку, выпускаючы прадукцыю высокай якасці.

— Так, так. У вас планавая гаспадарка, — гаво-

рыць Цім Бак і дадае смеючыся: — О, я шкадую, што тады не купіў болей такіх цудоўных шкарпэтак!

— На камбінаце працуе сем з палавінай тысяч рабочых, — працягвае Марыя Сцяпанаўна. — З іх больш 85 працэнтаў жанчын.

— І плацяць ім столькі, колькі мужчынам, калі яны выконваюць аднолькавую з імі работу?

— А як жа? — здзіўляецца Марыя Сцяпанаўна. — У нас нават ніколі не ставіцца так пытанне.

— А ў мяне рабочыя спытаюць, — адказвае Цім Бак. — І я жадаю чуць ад вас пацвярджэнне, хоць я і ведаю пра гэта. А ў нас жанчына на прадпрыемстве атрымлівае на 20 працэнтаў менш за мужчыну, хоць і выконвае тую ж самую работу. Мая нявестка працуе з мужчынамі, робіць тое ж самае, а плацяць ёй на 20 працэнтаў менш. Гаспадарам на некаторых прадпрыемствах выгадней наймаць жанчын. Таму мужчыны імкнуцца не дапусціць жанчын на прадпрыемствы. Нараджаецца мужчынскі «шавінізм». Парадокс капіталістычнай вытворчасці!

Потым, калі мы хадзілі па цэхах, дырэктар пазнаёміла госця з маладой жанчынай.

— Гэта інжынер Лідзія Мікалаеўна Ларыёнава. У прадзільным цэху працуюць мужчыны. А начальнік — жанчына. Вось яна.

Цім Бак паціскае руку Ларыёнавай, а затым мужчынам.

— За сапраўдную павагу да жанчын.

— Па канадскіх законах ёй трэба было б плаціць на дваццаць працэнтаў менш... Дарэчы, і вам таксама, дырэктар, трэба плаціць менш, чым дырэктару-мужчыну...

— А я атрымліваю больш за свайго мужа, — усміхаецца Марыя Сцяпанаўна.

— У ЗША і Канадзе можна аб'ехаць сотні гарадоў, — тлумачыць рабочым Цім Бак, — і не сустрэць ніводнага ўрача-жанчыны. Настаўніцы-жанчыны атрымліваюць на дваццаць працэнтаў менш за мужчыну.

Госці ідуць далей па светлых, прасторных цэхах. Рознакаляровыя клубкі нітак пераліваюцца вясёлкай.

— Вэры гуд, Марыя! — на развітанне гаворыць Цім Бак. — Такі адказны ўчастак даверылі вам, жанчыне. І бачу, вы спраўляецеся. Вэры гуд! — і дадае па-сяброўску: — Вельмі добра!

Л. ПРОКША

На камвольны прыехалі госці з далёкага Узбекістана. Даўняя дружба звязвае тэкстыльшчыкаў.

Фота П. Нікіціна.

Ганарыцця дзяўчаты!

Дарагая рэдакцыя!

Мы калгасніцы і любім сваю працу. Але мы часам чуюм ад некаторых людзей такія словы:

„Што нам гаварыць з ім. Ён жа прасты калгаснік“. Калі ў нас хлопец дружыць з вясковай дзяўчынай, яму гавораць: „Чого ты з ёй дружыш, няхай бы выбраў сабе дзяўчыну з прафесіяй, а не калгасніцу“.

Дарагая рэдакцыя!

Адкажыце нам, ці правільна яны разважаюць? Мы не можам з гэтым мірыцца.

Тры сяброўкі.

У рэдакцыйнай шуфлядзе ляжыць пісьмо. Яно чакае, яно настойліва патрабуе адказу: у пісьме крыўда.

Пішуць маладыя дзяўчаты. Можна даяркі, што пасля школы пайшлі адразу на ферму, можа палыводы, што славіць рэспубліку лёнам і кукурузай, а можа калгасныя механізатары. Яны не напісалі свой хатні адрас (толькі па паштоваму штэмпелю можна меркаваць, што пісьмо з Віцебскай вобласці), неразборліва падпісалі свае імёны...

Ды зрэшты справа не ў гэтым.

Мне няцяжка пазнаць іх, гэтых дзяўчат.

У слупкім «Першамай» страчала я іх з граблямі, на веласіпедах, калі яны ехалі на сенакос грэбсці сена.

У Веткаўскім раёне, на Гомельшчыне, бачыліся мы на фермах — і, нягледзячы на маладосць, былі яны ўжо вядомыя і слаўныя не толькі ў раёне, а і на ўсю вобласць. Дзяўчаты тыя, расказваў мне нядаўна, стрэўшыся, іх старшыня калгаса, пазнаходзілі сабе добрых хлопцаў, павыходзілі добра замуж і дзяцей ужо ўласных выходваюць...

На Навагрудчыне, у Лаўрышаве — адной з брыгад калгаса імя Леніна — заходзіла я да дзяўчат, калі яны трапалі лён... Пазнаць, якая з іх харашэйшая, было цяжка: ад кастрыцы і пылу блішчэлі толькі зубы і вочы. Не пазнаць было іх і вечарам ужо ў клубе, на канферэнцыі чытачоў часопіса «Работні-

ца і сялянка»... Нібыта ўзмахнуў нябачны чараўнік чароўнай палачкай — і пайшлі, пайшлі адна за другую харашэйшыя і прывабнейшыя калгасныя прыгажуні. Вачэй не адвесці! ...Перачытваю пісьмо ў рэдакцыю ад дзяўчат з Віцебшчыны і за неразборлівымі подпісамі бачу не толькі маладыя твары. Я разумею крыўду, якая вадзіла рукою гэтых дзяўчат.

На пісьмо можна было б адказаць каратка:

— Не звяртайце ўвагі, дзяўчаты, на таго, хто яе не варты!

Не звяртайце, бо хто не ведае, якой славай і якой вядомасцю карыстаюцца ў нас зараз працаўнікі ад зямлі, ад калгаснай вёскі.

Хто не ведае нашых праслаўленых герояў працы? Хто не ведае нашай вярхоўнай улады — гэтых сціплых на выгляд дзядзькоў у хромавых ботах і цёткаў у хустках пад бараду? З самых аддаленых куткоў нашай краіны з'язджаюцца яны ў нашу сталіцу Маскву, у Крэмль, і разам з вядомымі ўсяму свету вучонымі і дзяржаўнымі дзеячамі, разам з перадавікамі фабрык і заводаў, з прадстаўнікамі культуры і мастацтва вырашаюць яны дзяржаўныя пытанні, прымаюць нашы законы. Сярод іх, гэтых заслужаных і паважаных людзей, няма ла ёсць і вашых, дзяўчаты, аднагодкаў-калгасніц.

Так каратка можна было б адказаць на пісьмо нашых адрасатак, каб не было неабход-

Цікава, весела жыве моладзь налгаса імя
Ул. І. Леніна Камянецкага раёна.

Фота С. Ананкі.

насці сказаць таксама і пра тых, у каго яшчэ хапае і сёння «розуму» кінучь пагардлівы позірк на калгасніка і яго працу.

Не так даўно, чакаючы пачатку кінасеанса, давялося мне пачуць такую «літаратурную» размову двух сталічных нашых «паненак» гадоў па дваццаць.

— Што ты чытаеш? — пацікавілася адна, беручы кнігу з рук у другой.

— Ды так... глупства, — пазяхаючы, адказала другая і назвала раман аднаго нашага вядомага пісьменніка.

— Пра што?

— Ды пра гэтыя, як іх... калгасы. Пра трактары, пра ўборку...

— Здурнець можна! — пазяхнула ўжо і другая.

І такая нудота, такая грэблі-васць была адбіта на гэтых спешчаных, нібыта ў маладзё вымытых, свежых тварах, што хацелася страсянуць іх за каўняры:

— А хто ж вас корміць хлебам і поіць малаком, разумніцы, як не «гэтыя, як іх... калгасы»?

Можна не сумнявацца, што калі б, падаючы хлеб на стол,

бацькі і маткі гэтых спешчаных паненак з самага маленства прывучалі іх паважаць гэты хлеб, прывучалі паважаць рукі, якія яго сеялі, жалі і малацілі, — можна не сумнявацца, не крывілі б гэтак грэбліва вусны іх дачушкі, у дваццаць год наўрад ці навучыўшыся не толькі зарабляць — адкрыць сабе лусту хлеба ад цэлага бохана.

Можна не сумнявацца, што не баяліся б, як чорт ладану, «глушы» (а гэта значыць вёскі і калгасы) яшчэ многія гарадскія хлопцы і дзяўчаты, якія, скончыўшы ўніверсітэт ці інстытут, гатовы падшываць дзе небудзь у канцылярыі паперкі ці клеіць маркі — абы не ехаць у калгас.

І таты з мамамі не абівалі б парогаў: абы толькі ў горадзе ўладкаваць сына ці дачушку.

Жалю варты гэтыя папярковыя «спецыялісты» і гэты «папярковы» іх горад.

Ва ўсякім разе, ім не пазай-здрасціш.

Рэня Казімірава, як і вы, дзяўчаты, аўтары пісьма ў рэдакцыю, — з Віцебшчыны, з калгаса «Замасточча». Як і некаторыя з вас, яна скончыла дзесяцігодку. Маці хацелася,

каб дачка на «лягчэйшы хлеб» пайшла, каб вывучылася і вярнулася ў свой жа калгас настаўніцай або доктаршай. А дачка хацела стаць механізатарам! І вось тры гады працуе трактарысткай Рэня. Тры гады — гэта не такі ўжо каб і вельмі вялікі працоўны стаж, аднак слава пра дзяўчыну пайшла ўжо далёка за межы вобласці.

Гэтаксама, напэўна, ходзіць добрая слава і пра вас, бо, мяркуючы па вашаму пісьму, і вы — не ўломкі, і вы любіце працу і шануеце сваё калгаснае званне.

Дык што ж вам за клопат, калі які дурань (прабачце) вас крыўдзіць? Хто яго сёння будзе слухаць і хто з ім сёння будзе лічыцца?

Сёння кожнаму, хто асмеліцца зняважліва адазвацца пра нашага калгасніка, мы маем права (сёння асабліва!) сказаць:

— Даволі! Чытайце і запамінаце назаўсёды: «У барацьбе за пабудову камунізма ў нашай краіне рука ў руку з гераічным рабочым класам ідуць слаўныя працаўнікі сельскай гаспадаркі. Наша партыя можа законна ганарыцца тым, што яна выхавала

ла новага селяніна... І гэты новы селянін паўстае сёння перад светам, як натхнёны пераўтваральнік, змагар за вялікую справу Леніна...»

Натхнёны пераўтваральнік!

Гэта з прамовы Мікіты Сяргеевіча Хрушчова на сесіі Вярхоўнага Савета, якая ў Маскве, у Крамлёўскім палацы з'ездаў прыняла закон аб пенсіях і дапамозе калгаснікам.

У гэтым добрым законе перш за ўсё бачны клопаты дзяржавы пра старасць тых, хто заслужыў падзяку за шматгадовую, шчырую і нялёгкую працу на зямлі.

Закон аб пенсіях і дапамозе калгаснікам — гэта таксама новы клопат нашай дзяржавы і партыі пра ўздым калгаснай вёскі, пра яе росквіт і дабрабыт.

А гэта значыць, дзяўчаты, клопат таксама і пра вашу маладосць. Каб была яна бясхмарная, каб была яна шчаслівая, каб не крыўда, а гонар вадзіў вашай рукой, калі вы будзеце зноў пісаць у рэдакцыю.

Гонар за сваё пачэснае працоўнае званне — Калгасніцы!

Алена ВАСІЛЕВІЧ

ЗНОЎ ПРА ДЗІЦЯЧЫЯ САДЫ

«Дарагая рэдакцыя! Памажы мне. У мяне трое дзяцей, старэйшай дзяўчынцы тры гады і два месяцы, а меншым — блізнят — па восем месяцаў. У яслі дзяцей не бяруць: няма месц. Абяцаюць узяць, калі пабудуюць новыя яслі, а іх будуць ужо год і ўзвялі толькі адзін паверх. Другі паверх, відаць, закончаць гады праз тры. Як жа мне быць?»

А. Лоцманава.

Касцюковічы».

Пісьмо А. Лоцманавай, на жаль, не адно. Сапраўды, у рэспубліцы да гэтага часу не хапае дзіцячых садоў і ясляў. Будуюць іх марудна: за першае паўгоддзе павінны былі ўступіць у строй дзіцячыя сады і яслі на 2110 месц (дарэчы, план вельмі заніжаны, асноўны цяжар будаўніцтва кладзецца на другое паўгоддзе), але нават такі заніжаны план далёка не выкананы. Тысячы работніц фабрык і заводаў, работніц саўгасаў, калгасніц, служачых не маюць магчымасці аддаць сваіх дзяцей у сад ці яслі.

Яшчэ нядаўна Ала Лоцманава была работніцай. Яна, як і яе муж, — тынкоўшчыца, сама будавала многія дамы ў Касцюковіцкім раёне. А цяпер сядзіць дома: ад малых дзяцей-блізнят не адысці. Яе скарга не выпадковая, таму што асабліва мала дбаюць аб маладых маці ў будаўнічых арганізацыях.

Вось прыклад. У Полацку ідзе вялікае прамысловое і жыллёвае будаўніцтва, там працуюць тысячы маладых будаўнікоў. Натуральна, у гэтым горадзе шмат маладых сем'яў і таму ёсць вялікая патрэба ў дзіцячых установах. А гэтага, як відаць, не разумеюць кіраўнікі будаўнічага трэста № 22: за першае паўгоддзе яны нічога не пабудавалі для дзяцей сваіх жа рабочых.

А на заводзе шкловалакна, дзе працуе так многа жанчын? У першым паўгоддзі там павінны былі здаць дзіцячы сад, але вышэй першага паверха будынак не падняўся. Яшчэ больш крыўдна становіцца, калі гатовыя сады і яслі стаяць пустыя. У Бабруйску ў чэрвені закончылі дзіцячы камбінат № 21 на 140 месц. Будавала яго ўпраўленне № 27 (начальнік упраўлення тав. Кацман, начальнік участка тав. Івановіч, прараб тав. Шырокі). Мінула два месяцы, а ў камбінат ніяк не могуць пасяліцца яго маленькія гаспадары. Дом здадзены з вялікімі недаробкамі: сцены вільготныя, на столі падцёкі, у кутах цвіль, на падаконніках вада, нават пліта на кухні не падключана.

Як жа будаўнікі здавалі дом?

Калі гэта пытанне задалі прарабу і начальніку ўчастка, яны адказалі:

— Не заўважылі. Гэта дробязі.

А праз такія «дробязі» 140 дзяцей пазбаўлены магчымасці наведваць сад.

Для дзяцей мінскага абутковага аб'яднання «Прамень» яшчэ ў мінулым годзе пачалі будаваць дзіцячы сад на Харкаўскай вуліцы. Ён дагэтуль стаіць пусты, бо камісія не прыняла будынка. Не гатова ацяпляльная сістэма, каналізацыя і гароднінашховішча.

Вядома, што будаўніцтва ўсіх дашкольных устаноў ажыццяўляюць будаўнічыя арганізацыі. Але бяда ў тым, што прадпрыемствы-заказчыкі не прад'яўляюць належнай патрабавальнасці да таго, як падрадчык-бу-

даўнік выконвае дагавор, слаба кантралююць яго. А будаўнікі, як правіла, дагаворы не выконваюць.

Сумны выгляд мае будаўніцтва дзіцячага сада мэблевай фабрыкі імя Халтурына ў Бабруйску. У дзень правэркі там працаваў... адзін муляр.

На будаўніцтве гомсельмашаўскага дзіцячага садыка работы вядуцца марудна: толькі ўзведзен першы паверх. І гэта нягледзячы на тое, што аб'ект павінен быць здадзены ў трэцім квартале гэтага года.

Будаўнікі маюць найноўшую тэхніку, але вельмі часта гэтая тэхніка не скарыстоўваецца на поўную магчымасць. Стаяць механізмы, прастойваюць рабочыя, графік зрываецца. Для будаўнікоў стала ўжо нормай здаваць дзіцячыя сады і яслі не за восем месяцаў, а за год. Няхай будаўнікі падлічаць, наколькі яны падаражаюць будаўнічыя работы гэтай сваёй неарганізаванасцю. Трэба, каб лішнія выдаткі аплачвала не дзяржава, а тыя, хто ў гэтым вінаваты.

У Мінску будаўнічы трэст № 1 павінен быў здаць у жніўні дзіцячы сад-яслі ў раёне Зялёны луг. Ці варта гаварыць, як чакалі іх маці, якія жывуць у гэтым раёне. Але будаўнікі не спяшаюцца парадаваць іх, дом дзіцячага камбіната яшчэ не закончаны.

Дрэнна ідуць справы і ў Марілёве — там павінны пабудаваць 14 дзіцячых садоў-ясляў, а калі яны будуць гатовы, ніхто не ведае. У Гомелі кіраўнікі рачнога флоту зусім адмовіліся ад будаўніцтва дзіцячых устаноў, хаця нямала сем'яў рачнікоў маюць патрэбу ў дзіцячых садах і яслях.

Будаўніцтва дзіцячых устаноў у нашай рэспубліцы выклікае трывогу. Чаму стварылася такое становішча? Не хапае сродкаў на будаўніцтва дзіцячых устаноў? Сродкаў хапае: штогод дзяржава адпускае на гэта вялікія сумы. Дастаткова сказаць, што толькі сёлета адпушчана 5 млн. 850 тыс. руб. Калі б кіраўнікі прадпрыемстваў, устаноў, будаўнічых арганізацый як след, па-дзелавому ўзяліся за будаўніцтва дзіцячых садоў і ясляў, у рэспубліцы не было б такой вострай патрэбы ў іх. Уся бяда ў тым, што з месяца ў месяц, з квартала ў квартал не выконваецца план будаўніцтва, гэта значыць не асвойваюцца тыя сродкі, якія дае дзяржава.

Тут трэба кінуць папрок і грамадскасці прадпрыемстваў. Яна часам праяўляе абыякавасць, не цікавіцца, як ідзе будаўніцтва дзіцячых устаноў.

Сваё важнае слова могуць і павінны сказаць жанчыны саветы. Бо каму, як не жанчынам, у першую чаргу трэба цікавіцца ўладкаваннем дзяцей у дзіцячыя яслі і сады? Там, дзе жанчыны ўзялі будаўніцтва дзіцячых устаноў пад свой кантроль, — поспехі відэчныя. На віцебскай фабрыцы «КІМ», на Аршанскім ільнокамбінаце жанчыны актыўна ўмешваліся ў справы будаўнікоў, памагалі ім парадай і асабістым удзелам у будаўнічых работах. Там дзіцячыя сады пабудаваны своєчасова.

Будаўніцтва дзіцячых устаноў — усенародная справа. Неабходна дабіцца, каб кожны будаўнічы аб'ект быў здадзены ў тэрмін, своєчасова.

О. ЯРАВИКОВА,

Інструктар жыллёва-бытавога
аддзела Белсаўпрофа.

Н. ПІГУЗАВА

МИНУТЫ ЖИЗНИ

9 верасня спаўняецца дваццаць гадоў з таго дня, калі была вызвалена ад фашысцкай дыктатуры Балгарыя. У гісторыю балгарскага народа гэты дзень увайшоў як самае вялікае нацыянальнае свята, як Дзень Свабоды. Яго набліжалі, за яго змагаліся і аддавалі жыццё дзесяткі тысяч барацьбітоў. Сёння мы дружым прывечанае гэтым мужным людзям апавяданне балгарскага пісьменніка.

Георгій ПАРАСКОЎ

Апавяданне

Мал. Ю. Пучынскага

Раненая зноў памкнулася прыўзняцца, але не здолела і стомлена апусцілася на выпаленую сонцам траву, павярнуўшы твар у той бок, адкуль раздаўся выстрал. Ворат там, на паляне, ля ўзлеску. Яна паспела адказаць на яго кулю і бачыла: ён пахіснуўся, ускінуўшы рукі, павольна споўз па схіле, які парос хмызняком, і патануў у высокай траве.

Восень. Наліваюцца сокам плады... Хораша ў іхнім садзе ў гэтую пару. На дрэвах спеюць яблыкі, грушы, айва. Вінаградная лаза, што ўецца над тэрасай, увешана цяжкімі бурштынавымі гронкамі.

Прыемна паласавацца вінаградом, лежачы пад раскідзістым абрыкосам, што расце каля старэнькага, пахілага дома.

У гэтым доме яна нарадзілася. Наверсе, у пакойчыку з чыста выбеленымі сценамі, упершыню раздаўся яе тоненькі дзіцячы піск. «Нам вельмі хацелася сына, — нярэдка расказвала яе маці, — а нарадзілася ты. Бацька засумаваў, ды не надоўга. «Дачка, дык дачка, — гаворыць, — няхай будзе жывая і здаровая»...»

— Няхай будзе жывая і здаровая, — паўтарыла раненая бацькавыя словы, горка ўсміхнуўшыся.

Чаму ўсё так выйшла? Яна ўжо амаль дабралася да ўмоўленага месца, і раптам гэты выстрал... Можна, яна штосьці наблытала? Не, яна цвёрда памятае: «На паляны ля ўзлеску, пад букамі, убачыш пліту з трыма каменчыкамі на ёй. Калі

ўсё ў парадку, каменчыкі будуць ляжаць на пліце, калі не, то пліта будзе прыстаўлена да дрэва, а каменчыкі раскіданы па траве». Так ёй казалі ў атрадзе. Яна спыталася да ўмоўленага месца, каб высветліць, ці можна ёй сустрэцца з сувязным з бліжэйшай вёскай і перадаць яму ўказанні партызанскага штаба.

Зноў заняла ў грудзях, там, дзе прайшла варожая куля. Паміж пальцаў, прыціснутых да балючага месца, прасачылася цёплая, ліпкая вільгаць. Кроў. Трэба яе спыніць, але як?.. Дзяўчына працягнула руку да куста, што рос паблізу, каб сарваць лісток, але адразу ж адхіпіла яе. Ліст колецца, будзе балець яшчэ больш. Што ж прыкласці да раны? На твары ў яе выступіў пот і тоненькімі струменьчыкамі пачаў сцякаць уніз. Яна прыціснула руку да горла і раптам намацала ў сябе на шыі шалік. Як яна магла забыцца? Яго маці падарыла, сказаўшы тады: «Насі на здароўе!». Раненая развязаўла шалік і залюбавалася тонкай далікатнай тканінай, якая нагадвала ёй аб дамашнім цяпле. «Хоць бы кроў спынілася, каб можна было выканаць заданне...» Дзяўчына згарнула шалік у некалькі сталак і прыклала яго да прастражанага месца. Кроў хутка ўвабралася ў тканіну, стала крыху лягчэй...

Сінія вочы дзяўчыны зноў накіраваліся ў неба. Калі ляжыш на спіне і глядзіш угару, нябесная прастора здаецца бяздоннай. Такой жа бяздоннай, як вочы каханага, яе Мікалая. Колькі ў ім шчырасці і сумленнасці! Якія пяшчотныя яго словы, якія гарачыя рукі!..

Раненая ўздыхнула. Яна ўнясе з сабою ўспаміны аб той непаўторнай апошняй гадзіне перад боем, калі Мікалай узяў яе рукі ў свае і, залюбаваны, тонкімі дзявочымі пальцамі, сказаў: «Табе б, Ліляна, не з аўтамата страляць, а на піяніна граць». Яна ўсміхнулася, асцярожна вызваліла рукі. На гэтым іх размова перарвалася: пачалася перастрэлка...

Міма пралятаў матылёк. Дзяўчына бачыла, як ён лёгка апусціўся на ружовае суквецце дзікай герані і згарнуў белыя крыльцы. Ліляна азірнулася: колькі кветак вакол! Каля ганарыстай рамонкі сінее сціплы пазнавет. А вушны прабіраецца паміж травінак танкаго мурашка і цягне вялікае пшанічнае зерне, што немаведама як трапіла сюды. «Жыць хоча, воль і працуе», — падумала яна і працягнула руку, каб памагчы мурашцы, але тая ўжо схавалася ў трэшчыне сухой зямлі.

Ліляна вярнулася да сваіх неспакойных думак і зірнула туды, дзе ляжаў той, хто страляў. Ён так і не варухнуўся з месца. Цікава, чаму ён стрэліў? Там жа, ля букаў, павінна быць пліта з трыма каменчыкамі. Яна памкнулася ўстаць, але зноў не змагла. Усё ж чаму ён стрэліў! Можна, спалохаўся яе? Не, не то! Казалі, што сувязны з вёскай верны чалавек. Можна, яны навараліся на здрадніка? Дзяўчына парывіста ўскочыла,

але тут жа паясніцу пранізаў востры боль, і яна бездапаможна апусцілася на цёплую зямлю. «Здраднікі! Здраднікі!» — ліхаманкава стукала ў яе мозг.

Пасля новай беспаспяховай спробы падняцца і пайсці яна адчула сябе абясцеленай. Мусіць, так і прыйдзеца тут памерці...

А заданне?

Сустрэча павінна была адбыцца праз тры гадзіны пасля таго, як яна пакінула атрад. Тады было дзесяць, а цяпер колькі? Яна намацала на руцэ гадзіннік і паднесла яго да вуха. Стаіць.

Як быць? Як дабрацца да месца?

«Паспрабую паўзком, — падумала Ліляна, змераўшы вачыма адлегласць, якая аддзяляла яе ад букаў, — тут усяго некалькі крокаў...»

Дзяўчына выцягнула рукі, набрала ў лёгкія паветра і, зрабіўшы над сабою намаганне, падцягнулася. Удалося! Узрадаваўшыся, яна зноў напружыла сілы.

Дзяўчына раз-поразу спынілася, цяжка аддыхалася і аглядалася назад. Прыматыя яе цела сцяблы траў павольна выпростваліся. «Таксама хочучы жыць, — з пяшчотай падумала раненая, — А што будзе са мною?..» Лёгкі ветрык шапацеў жаўцелым лісцем букаў. Як дабрацца да іх? Яшчэ трохі, зусім трохі!..

Раптам у вачах у яе пацямнела, усё вакол закружылася ў дзікім танцы, і яна правалілася ў густую шэрую цемрадзь...

Апрытомнеўшы, Ліляна закрывала: за крок ад яе на памятай траве ляжаў той самы чалавек...

Бледны, ускудлачаны, ён шнарыў па зямлі рукой, намагаючыся дацягнуцца да пісталета, што ляжаў убаку. Не дастаўшы, ён павярнуўся да дзяўчыны і прахрыпеў:

— Бліжэй, бліжэй, галубка!..

Скрыпучы голас чужога чалавека выклікаў у ёй прыліў сіл. Яна крыкнула: — І падыду! Ты думаеш, баюся?

Той нічога не адказаў, толькі моцна сціснуў губы, завузіў вочы. Рука яго зноў пацягнулася да пісталета, але на паўдарозе спынілася, і ён уткнуўся ў траву.

Раненая падпаўзла бліжэй.

Мужчына павярнуў галаву, сочачы за яе рухамі. У ім расла злосць ад пачуцця свайго бяссілля, ад таго, што ён нічога не можа зрабіць партызанцы, якая набліжалася да яго.

— За тваю галаву, бальшавічка, я даў бы не пяцьдзесят, а сто тысяч, — прагаварыў ён з крывой усмешкай.

«Значыць, гэты сувязны з вёскай — здраднік», — падумала Ліляна і кінула погляд туды, дзе павінна была ляжаць пліта. Пліты не было бачна. «А са здраднікам расплата кароткая», — успомніла яна словы камандзіра атрада і накіравала на яго ствол аўтамата.

Ад незнамага не скрыўся яе рух, твар яго перасмыкнуўся ад страху.

— Што, спалохаўся? — спытала дзяўчына і шчоўкнула затворам.

— Чакай, не страляй! — дзіка зароў мужчына. На лбе яго выступілі дробныя кропелькі поту.

— Малітва хіба чытаць будзеш?

— Здэкваешся, га? — прашыпеў ён. — І ты ж не жыхарка на гэтым свеце...

Ліляна ўсміхнулася:

— Нішто. Сам сказаў, што мая галава тысяч каштуе.

— Не-е! — закрываў ён і паваліўся на зямлю.

Раненая падпаўзла да яго. Цела яго курчылася ў сутаргах. Погляды іх скрыжаваліся: сінія вочы дзяўчыны сустрэліся з поўнымі жаху вачыма мужчыны. Тонкі струменьчык крыві выцёк з яго засмяглых вуснаў і папоўз за каўнер.

Гледзячы на яго, дзяўчына падумала: «Дзіўна. Твар як твар. А душа чорная...»

Мужчына страпнуўся, і яна зноў сціснула аўтамат. Позірк іх сустрэліся ў апошні раз. Ранены падняў руку, каб выцерці струменьчык крыві, але тут жа бяссільна апусціў яе на зямлю. Ліляна міжволі пацягнулася да яго твару. «Што я раблю? — з дакорам падумала яна. — Гэта ж вораг, а вораг заслугоўвае аднаго — смерці!..»

У гэта імгненне ён неяк дзіўна ўсклікнуў, скалануўся і заціх.

«Кончыўся... Цяпер хутчэй да пліты. Трэба перавярнуць яе».

Ліляна папаўзла да лесу.

Вось яна, пліта, пад высокім букам. І тры каменчыкі на ёй, як дамаўляліся. Дзяўчына прасунула руку пад пліту, напружылася. Боль пранізаў яе грудзі, у вачах заскакалі вогненныя іскры. «Яшчэ трохі, яшчэ трохі!», — упрасвала яна сябе... Некалькі кропель крыві ўпала на пліту. Ліляна страснула галавой, абмакнула палец у цёмна-чырвоную лужынку і стала вадзіць ім па шурпатай паверхні каменя: «З...Д...РА...Д...Н...» Вочы яе завалакло туманам, рука замёрла. Цела яе ўпала на пліту, і каменчыкі скаціліся ўніз, на рамонкі, што бялелі ў вячэрнім змроку, які апускаўся на паляну...

Блага ДЗІМІТРОВА

НАША ІМЯ

Паеду ў край любы, дзе цяняць дружбу, настрэчу ўсмішкам выйду з цягніка, — абы пачулі «Дзімітрова» — тут жа вітаюць хорам: «Значыцца, дачка!»

І не жадаюць слухаць тлумачэння, і шчырасць іх — ад сэрца ўсяго. І вось... грузінскі друг у час вячэры ўздымае тост за бацьку за майго.

Перабіваю ў палавіне тоста, ажно няёмка робіцца самай: «Даруйце! Гэта супадзенне проста: і Дзімітроў — зусім не бацька мой!»

Азербайджанец мне дае зняпаку, калі ў вагоне ўжо стаю ў акне, — гранат чырвоны. І гаворыць: «Бацьку! З паклонам —

самым нізкім — ад мяне!»

Не знаю... Можна, я і вінавата, што за дачку мяне прымаюць скрозь, але хіба стрымаеш горадска раптам, што ўскалыхне тваю душу да слёз!

«Даруйце! Гэта проста супадзенне!» Я папярэджваю ў соты раз, і ў соты раз, як радаснай падзеі, сябры смяюцца хораша

І стала ясна мне: я з той краіны, што славай ён аваяў... І таму — якія б мы імёны ні насілі — мы дзецімі ўсе прыходзім яму.

І скрозь у гэтым велізарным свеце сябры адкрываюць шчыра сэрцы нам — адкрываюць сэрцы Дзімітрова дзецям, яго адданым дочкам і сынам.

ў адказ. Пераклад Ніла ГІЛЕВІЧА.

ШЧОДРАСЦЬ ДУШЫ

— Добры дзень, дачушка!

— Мамачка! Зноў ты да мяне прыехала!—І Дуся радасна падбегла да Таццяны Максімаўны. Маці каторы дзень запар прыязджае за трыццаць кіламетраў сюды, у Кармянскую школу-інтэрнат. Дуся неяк паскардзілася, што ёй часта баліць галава. Маці хоча параіцца з дырэктарам: як лепей наладзіць дзяўчынцы летні адпачынак, якім урачам яе паказаць.

— А ваша Ніна выдатна закончыла навучальны год,— сказаў дырэктар Міхаіл Афанасьевіч Дзмітрыеў.—Віншую!

Звонкагалосая Ніна, лепшая вучаніца трэцяга класа, у гэты час укладвалася на адпачынак. Ніна паспела пабачыцца з маці, раскажаць ёй свае сакрэты, павадзіць па школьным садзе.

Дырэктар запрасіў Таццяну Максімаўну ў кабінет, а сам на хвілінку выйшаў. Таццяна Максімаўна прысела на канапу, аб нечым задумалася.

— У вас, напэўна, дома яшчэ ёсць дзеці?—спытала я.

— А як жа! Ёсць... І не толькі дома, а і ў Мінску, і ў Бранску, і ў Мурманску, і нават у Севастопалі...

— Ого! Колькі ж іх у вас?

— Чатырнаццаць...

...У 1939 годзе Таццяна Максімаўна выйшла замуж за чалавека, у якога было пяцёра дзяцей. Іх маці забіла маланкай, калі яна ў вялікую навалніцу кінулася ратаваць напалоханых калгасных коней. Самай малодшай, Ані, не было тады і годзіка. А старэйшаму, Лаўрэну, споўнілася дзевяць гадоў.

Маленькая пацёртая фатаграфія — памяць тых год. Таццяна Максімаўна і шэсць дзяцей. Шосты — Леанід — нарадзіўся перад вайной.

Вайна прыйшла ў невялікую вёсачку Залатаміна адразу. Прыйшла з сіročымі слязьмі, фашыскай лаянкай, прынесла непераадольную трывогу — што ж будзе з дзецьмі?

Гітлераўцы іх выгналі з дому. І суседзяў выгналі. Усю вёску. Дзяцей і жанчын акружылі салдаты з сабакамі і аўтаматамі. Іх гналі пехатой, як скаціну, амаль не кармі-

лі. Апухалі ад голаду дзеці, ні кроплі малака не засталося ў грудзях Таццяны Максімаўны, а яны ўсё ішлі.

— Кінь, кінь гэтых! — хрыпелі гітлераўцы, гідліва паказваючы на двух малышоў, якіх несла змучаная маці.

Сілы неставала. Былі такія мінуты, калі рукі больш не слухаліся, ногі не трымалі. «Вось калі ўпаду або калі падстрэляць, тады можа і кіну, — думала яна. — Але не, не кіну...»

Часта раздаваліся кароткія аўтаматныя чэргі: гітлераўцы прыстрэльвалі слабых, адстаўшых, хворых. Ох, як ненавідзела фашыстаў Таццяна Максімаўна! І яна ішла, і яна не ўпала, і яна не кінула дзяцей.

Іх размеркавалі па нямецкіх маёнтках. Толькі самыя маленькія засталіся з маткай, астатнія дзеці прыбіралі, мылі. Забаўлялі гаспадыніных дзяцей. За гэта ім давалі па кавалку хлеба і талерку поліўкі. Таццяна Максімаўна чым магла дапамагала дзецям. А што яна магла? Аддаць ім свой кавалак? І яна аддавала. А яны бралі, таму што былі яшчэ вельмі малыя, каб убачыць, якая худая і бледная стала іх другая маці. І яшчэ таму, што была яна для іх самым бліскім і любімым чалавекам.

...Я сяджу ў інтэрнаце будаўнікоў у дачкі Таццяны Давідзенка — Ганны. Гэта сціплая, загарэлая дзяўчына будзе дамы.

Калі я прыйшла, Аня штосьці шыла.

— Шыйце, шыйце, — сказала я.

— Ужо амаль гатова. Спадніца маме будзе... Каляровых у яе многа, а вась чорненькай няма.

Аня пералічыла мне ўсіх сваіх братоў і сясцёр: Лаўрэн, Іван, Грыша, Марыя, Леанід, Пётр, Вера, Дуся, Васіль, Ніна, Маня, Валя, Таня.

— Чым займаюцца?

— О-о-!.. Усе прафесіі, якія ёсць.

І яна зноў пачала пералічваць: бульдазерыст, будаўнік, механік, фінансіст, работнік гарвыканкома... Два браты служаць у арміі. Пятро паспеў пабываць на цаліне, а цяпер служаць у Мурманску. Леанід у Севастопалі, марак, да арміі тэхнікам скончыў. Ёсць у сям'і студэнты, вучні, а ёсць проста малыя дзеці.

...Прасторны пакой інтэрната мантажнікаў-верхалазаў. Уздоўж сцен стаяць ложка, на сценах — партрэты кінаактёраў, ганаровыя граматы, баксёрскія пальчаткі, буйнымі літарамі напісана: «Я думаю, значыць, я існую». На вялікім сталё, які стаіць пасярод пакоя, — баян...

Гэта кадры з новай мастацкай кінааповесці «Нязгаснае полымі», якую паставіў на студыі «Масфільм» рэжысёр Яфім Дзіган, вядомы ўсяму свету сваім фільмам «Мы з Кранштата».

У цэнтры карціны — лёс старога большавіка Фёдора Ільіча Караваева, бязвінна рэпрэсаванага ў гады культа асобы. Нягледзячы на самыя цяжкія выпрабаванні, ён захаваў стойкасць і вернасць сваім ідэалам.

У ролі Фёдора Караваева здымаецца акцёр Мікалай Волкаў. У ролі Глашы занята Э. Быстрыцкая. Прыдарогін — В. Чакмароў, Аляксандра Фёдораўна — С. Фадзеева.

Жывую цікавасць выклікае новая работа мастацтваўцаў — кінаапо-

весць «Цяпер няхай ідзе», пастаўленая рэжысёрам С. Аляксеевым па матывах аднайменнай п'есы прагрэсіўнага англійскага пісьменніка Джона Б. Прыстлі.

Галоўныя ролі ў фільме выконваюць акцёры МХАТа Ю. Давыдаў, І. Гошав, С. Блінінаў, А. Георгіеўская і іншыя.

Бязвоблачнае вясенняе неба дыхае цяплом. Сонца растапіла снег на зям-

Кадр з фільма «Цяпер няхай ідзе».

лі, цякуць імклівыя воды... Дрэвы ў лесе ўвачавідкі мяняюць колер: толькі што яны стаялі цёмна-шэрай і ліловай сцяной, а цяпер усё няўлоўна прасвятлела. Не, гэта яшчэ не лісце — толькі-толькі лопнулі пупышкі, і здаецца, што галінкі дрэў ахутаў зеленаваты туман...

Гэты дзіўны, непаўторны па сваёй прыгажосці пейзаж паўстае перад гледачамі ў новай двухсерыйнай шырокаэкраннай кінааповесці «Рускі лес», якую паставіў на

Кадр з фільма «Нязгаснае полымі».

Ідуць у вёску Залатаміна пісьмы. Пішуць Таццяне Максімаўне камандзіры і таварышы сыноў, якія служаць у Савецкай Арміі: «Дзякуй Вам, мама, што выхавалі такіх дзяцей!..»

Так, выраслі яны шчырыя, сумленныя, добрыя і чулыя, смелыя і працавітыя. Не вывучала Таццяна Максімаўна псіхалогіі і педагогікі. Але ўзяла ад бацькоў, ад народа свайго душу вялікую, любоў да чалавека.

Вось чаму і Лаўрэн, і Грыша, і Ваня, і Марыя, і Ганна слушаць нават не хацелі, калі хто-небудзь з аднавяскоўцаў гаварыў часам:

— Яна вам не маці. Яна чужая...

Як чужая? Грыша ўспамінае, як пасля вайны здарылася бяда. Прагналі фашыстаў, наладжвалася жыццё ў вёсцы, падымаўся калгас... Аднойчы пайшоў ён з сябрам на рэчку, расклалі касцёр і кінулі ў яго нейкую жалезную штучку. Тая «штучка» аказалася мінай. Раздаўся аглушальны выбух.

Грышу цяжка параніла.

Доўга і цяжка хварэў ён. Рука была пад пагрозай ампутацыі. Урачы ўжывалі ўсе сродкі, каб выратаваць яе. Таццяна Максімаўна не адыходзіла ад Грышы, не спала ночамі, пакуль ён не паздаравеў. Не, не чужая яна яму... Яна самая родная.

Кожны свой водпуск прыязджаюць дзеці дадому. Любіць яны пасядзець разам, пагаманіць. Часта ўспамінаюць Марыя, Іван і Лаўрэн, як ратавала маці іх ад бацькавага гневу.

— Бацька вельмі запальчывы. Бывала, насаволім крыху, а ён за папругу хапаецца. Маці заўсёды ціхенька казалі нам: «Сыдзіце з дому, пасядзіце на лавачцы, кніжку пачытайце. Не можа чалавек доўга злаваць. Пройдзе».

Умела Таццяна Максімаўна быць ласкавай і строгай, клапацівай і патрабавальнай. Калі зрабіў добрую справу, не напамінай пра гэта, не ганарыся. Адной добрай справы мала. Ты кожны дзень, кожную гадзіну павінен быць карысны людзям.

Сарамлівая Ганна ні слова не захацела раскажаць аб сабе. А працуе выдатна, падзякі і прэміі атрымлівае. Мне гаварылі, што Ваня, які працуе механікам у тапаграфічнай партыі і цяпер пайшоў у чарговую экспедыцыю, таксама вельмі працавіты і сціплы. Дужыя рукі хлопцаў, абаяльнасць і сціпласць дзяўчат, падзякі, якія атрымліваюць Леанід і Пятро, — ва ўсім гэтым вялікае сэрца маці.

I. ПІСЬМЕННАЯ

Рагачоўскі раён.

Кадр з фільма «Рускі лес».

кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменнага рамана Леаніда Ляонава рэжысёр В. Пятроў.

У цэнтры карціны — вобраз вучонага-лесавода Івана Віхрова.

У ролі Віхрова здымаўся Барыс Талмазаў. Грацыйнага іграе Мікалай Грыцэнка, Леначку — Руфіна Ніфантава, Поленьку — Ніна Дробышава.

Не заўсёды новае адразу прабівае сабе дарогу. І не таму, што яму часта перашкаджаюць у дарозе. Трэба ўмець памагчы чалавеку палюбіць новае,

тады яно прыйдзе да яго жаданым гостем. Аб тым, як новае ўвайшло ў жыццё старога вінаградара Крысціяна Лукі, як на схіле гадоў чалавек зразумеў, што ён патрэбны людзям, і раскажае кінакарціна «Калі адлятаюць буслы» вытворчасці кінастудыі «Малдова-фільм». Аўтар сцэнарыя — Валерыу Гажыу, рэжысёр-пастаноўшчык — Вадзім Лысенка.

У настрычкі мы можам таксама прагледзець рад зарубежных мастацкіх кінакарцін.

Р. КАПЛЯ

КНІЖНЫЯ НАВІНКИ

Раман Івана Шамякіна «Сэрца на далоні», які летась друкаваўся на старонках часопіса «Полымя», выйшаў у выдавецтве «Беларусь» асобным выданнем.

У рамане паказана жыццё гарадской інтэлігенцыі ў нашы дні. Чытач пазнаёміцца з хірургам Антонам Ярашам, журналістам і пісьменнікам Кірылам Шыковічам, старшынёй выканкома гарсавета Сямёнам Гуканам. У кожнага з іх багатая біяграфія, і гэтыя біяграфіі якімсьці чынам пераплітаюцца. Кніга ілюстравана мастаком А. Кашкурэвічам.

Імя Максіма Танка добра вядома шырокаму колу чытачоў. «Глыток вады» — новая кніга беларускага паэта. Кожны верш зборніка радуе паэтычным бачаннем свету, мяккасцю і лірызмам пачуццяў, навізнаю і дакладнасцю вобраза, радка і слова.

У перакладзе з беларускай на рускую мову выйшаў вядомы раман А. Кулакоўскага «Сустрэчы на ростанях». Кніга ілюстравана мастаком М. Савіцікім.

«Адрас любві» А. Вялюгіна — кніга пра час і пра сябе, пра любоў да чалавека, пра смелыя пошукі новага. У кнігу выбраны лірыкі А. Вялюгіна ўвайшлі новыя вершы і паэмы, а таксама лепшыя творы з ранейшых зборнікаў. У кнізе змешчана таксама паэма «Вецер з Волгі», прысвечаная дзяцінству Ул. І. Леніна.

Новая кніга пісьменніцы Л. Арабей «Экзамен» складаецца з дзвюх апавесцей — «Экзамен» і «Ларыса». Героі твораў — нашы сучаснікі. «Экзамен» — гэта апавесць аб асабістай адказнасці чалавека перад грамадствам, аб яго актыўным удзеле ў жыцці, аб прынцыповасці. У апавесці «Ларыса» аўтар узнімае вострыя маральна-этычныя праблемы.

Выйшлі ў свет кніжкі М. Алтухова «Квядзісты паркаль», Л. Радзевіча «Збянтэжаны Саўка», М. Чавускага «Рука руку мае». Аднаактовыя п'есы для мастацкай самадзейнасці, накіраваныя супраць мяшчан, прыстасаванцаў, балбатуноў, бюракратаў, напісалі Х. Мальцінскі і Р. Рэлес. П'еса Ул. Няфёда «Памылка Веры Ігнацьеўны» напісана па матывах «Кнігі для бацькоў» А. Макаранкі. «Пачуццё меры» ў адносінах бацькоў да дзяцей — вось адна з важнейшых яе думак. Добра, калі дзеці адчуваюць бацькоўскі клопат, але калі гэты клопат празмерны, яны вырастаюць эгаістамі.

Пастаноўка гэтых п'ес не патрабуе складаных дэкарацый, іх можа паставіць кожны самадзейны калектыў.

А. КУЛІШ

КАЛІ ВЕРНЕЦЦА БАБУЛЯ

Яўген КАРШУКОУ

вочы і тырчэла маленькая смешная бародка... Яна пазірала, схіліўшы да пляча кучаравую галаву, і нібы разважала: ці варта яму гаварыць?

— Я чакаю нашу бабулю, — нарэшце ціха, даверліва прагаварыла яна. — Толькі ты не кажы мамцы... Не скажаш?

Мужчына моўчкі кіўнуў.

— Не кажы мамцы, яна не хоча, каб я хадзіла сустракаць бабулю...

Мужчына маўчаў.

— Мамка кажа — бабуля паехала ад нас далёка-далёка... Назусім. А я не веру...

Мужчына не гаварыў ні слова. Толькі твар у яго стаў змрочны.

— А я так сумую па бабульцы. Я ў цёці Кацярыны гасціла... Прыехала, а бабулі — няма...

Мужчына апусціўся на траву побач. Тэлеграфны слуп яшчэ гучней цягнуў сваю аднастайную журботную песню. І дзяўчынка жаласліва паўтарыла:

— Кожны дзень прыходжу сустракаць, а бабулі ўсё няма... Калі ж яна прыедзе? Я так сумую...

Мужчына маўчаў. Ён бачыў старую... Зусім нядаўна. З тыдзень назад. Калі праводзілі яе за сяло — у апошнюю дарогу. Ён бачыў старую і бачыў перад сабой вялікія тужлівыя вочы дзяўчынкі. Таму і не мог гаварыць і толькі з хваляваннем слухаў засмучаны шчыры галасок:

— Калі ж яна прыедзе?.. І яблыньку пасадзіла мне, маленькую такую яблыньку...

Дзяўчынка, седзячы, паказала рукой, якую яблыньку пасадзіла бабуля. І дарослы раптам адразу ажывіўся, загаварыў — жартаўліва, весела:

— Э-э, ды ты ж багаты чалавек! Бабуля падарыла табе такое цудоўнае дрэўца!

— Падарыла, а сама не едзе...

Мужчына задумаўся. Але толькі на нейкі момант. Не болей.

— Нічога, яна яшчэ прыедзе да

цябе, твая бабуля... Абавязкова прыедзе! І ведаеш, калі?

— Калі? — з надзеяй спытала дзяўчынка.

Мужчына асцярожна ўзяў дзяўчынку за руку і ўжо зусім упэўнена сказаў:

— Хутка. Калі падрасце тваё дрэўца... Калі паявяцца на ім новыя гонкія галінкі і першыя пахучыя кветкі. Ведаеш, такія вялікія белыя кветкі. Ружовыя. Вельмі прыгожыя... Над імі будуць весела кружыць пчолы, цёплы вецер будзе ціха шапацець лісцем... І ты пачуеш у гэтым шапаценні бабулін голас, ты ўбачыш сярод лісточкаў яе добры твар, яе ласкавыя вочы — блакітныя кавалачкі майскага неба...

Мужчына гаварыў з такім захапленнем, што дзяўчынка не магла ўжо адвесці ад яго сваіх даверлівых вачэй. А ён гаварыў, пазіраў туды, дзе хадзіла сонца, і, відаць, думаў аб сваіх блізкіх. Аб тых, якіх у яго ўжо даўно не было, але якія на ўсё жыццё засталіся ў яго памяці...

— Бабуля твая вернецца. У гэтым можаш быць упэўнена. Я — ведаю...

І а дарозе прайшла машына, і чалавек на хвіліну замоўк. Потым нечакана спытаў:

— Дык хіба табе мама не сказала, што бабуля абавязкова вернецца?

— Не, — прашаптала дзяўчынка. І носік яе пакрыўджана зморшчыўся. — Калі б яна мне сказала...

— Пачакай крыху, скажа абавязкова. Скажа, што харошыя бабулі заўсёды вяртаюцца. Пачакай, вось толькі вырасце твая яблынька...

— Я хачу, каб яна хутчэй вырасла, — уздыхнула дзяўчынка.

— Вырасце! Толькі трэба яе паліваць. Вечарам. Вось такой парой, як зараз... Можэ пойдзем, пальём?

— Пойдзем!

Дзяўчынка борздзенька падабрала з зямлі букецік палявых кветак, жвава ўстала. Дарослы беражна ўзяў яе за руку, і яны пайшлі па дарозе — туды, дзе за сялом хавалася вялікае чырвоное сонца.

СУМНА і аднастайна гудуць тэлеграфныя слупы... Дзяўчынка слухала-слухала і заснула на ўзбочыне дарогі, ля слупа, прыклаўшы вуха да шурпатага цёплага дрэва...

Тут і сустрэў яе гэты чалавек.

— Ты што ж тут робіш? — весела запытаў ён.

— Сяджу...

— І доўга сядзіш?

— Доўга.

— Каго-небудзь чакаеш?

— А ты... адкуль ведаеш?

— Ну, калі чалавек доўга сядзіць, значыць чакае кагосьці...

Дзяўчынка падумала і згадзілася. Але тварык яе стаў сумны.

— Дык каго ж ты чакаеш? — парушыў маўчанне мужчына.

Малая не спыталася з адказам. Яна строга пазірала знізу на дарослага — на цёмны круг саламянага капелюша, пад якім хаваліся яго прыжмураныя

Мал. К. Ціхановіча.

Жыла-была Марынка,
Маленькая дзяўчынка.

Яна аднойчы маме
Гаворыць са слязамі:

— Прыгожыя, цудоўныя
Імёны маюць дзеці.
Марынка ж — непрыгожае
Імя на цэлым свеце.

Задумалася мама
На нейкую хвілінку,
Пасля лагодна кажа:
— Ідзі гуляй, Марынка.

Тым часам я прыдумаю
Табе імя другое...
Як вернешся, пагутарым.
Параімся з табою.

Марынка выйшла ў двор.
Шуміць за вёскай бор.
Махнуў ён ёй хусцінкай —
Зялёнаю галінкай.

Пакуль у бор ішла,
Усім дапамагла:
Суседскай бабцы Полі
Прыгнаць гусей з ракі,
А цётцы Анатолі —
Пазносіць агуркі.

У дзядзькі Апанаса
Курэй прагнала з град,
А дзеду Анастасу
Паленцы склала ў рад.

Марынку ўсе хвалілі
І так ёй гаварылі:
«Марынка — малайчынка,
Цудоўная дзяўчынка!»

Марынка паўз таполі
Ідзе, глядзіць вакол.
Пушынкi, як сняжынкi,
Прад ёю сцелюць дол.

Здалося тут Марынцы —
Іх голас, як жывы:
«Хутчэй, хутчэй, Марынка,
Лаві ты нас, лаві!»

Марынка-малайчынка,
Цудоўная дзяўчынка!»

У бор ідзе сцяжынкай,
Там — верас, там — чабор.
І чуе, бы пшчотна,
Ласкава шэпча бор:
«Уніз зірні, Марынка,
Вунь — збоку, вунь — далей
Сунічкі і чарнічкі,
Каштуй, каштуй смялей!»

ДЗІЦЯЧЫЯ ЎСМЕШКІ

*Ты туды,
і я туды...*

У нядзелю Ірынка, тата і мама пайшлі ў ягады. Назбіраўшы поўны кошык чарніц, мама прапанавала:

— Я схаваюся, а вы мяне па-шукайце.

— Добра, — радасна згадзілася Ірынка.

Тата з Ірынкай ляглі на зямлю, заплюшчылі вочы. Калі праз некалькі хвілін яны падняліся, мамы ўжо не было.

— Будзем шукаць? — спытаў тата.

— Будзем, — адказала Ірынка, боязна пазіраючы на кусты, што з усіх бакоў ахіналі палянку.

— Тады вось што: ты ідзі туды, а я сюды, — тата паказаў рукой у два розныя бакі. — Так хутчэй знойдзем маму.

— Не, я сюды, — Ірынка падалася бліжэй да таты.

— Добра, — сказаў тата, — так і быць: ты сюды, а я туды.

Ірынка пастаяла, падумала і, ледзь не плачучы, выдыхнула:

— Не, татачка, лепш ты туды, і я туды.

*Як макавы
цвет...*

Мама ўбегла ў хату і пляснула рукамі:

— Ты што гэта робіш?

Ірынка сядзела на падлозе каля шафы, глядзела ў люстра і густа, пісягамі, мазала тварык губной памадай.

— Ты ж, мамачка, чула: тата казаў, што я вельмі беленькая, а павінна быць як макавы цвет.

Мама засмяялася і сказала:
— Вось дурненькая. Гэта ж ты павінна так загарэць за лета ў вёсцы. Тады і будзеш як макавы цвет.

— А дзе ж мы дзнем гусей? — занепакоілася бабка.

Але Ірынка прыдумала. Яна аж у ладкі запляскала ад радасці:

— Мы іх з сабою возьмем! Маленькія гусянкі будуць жыць у пакоі, а гусака, які кушаецца, паселім на балконе.

Алесь РЫБАК

Выхад ёсць

— Паехалі, бабулька, да нас у горад жыць, — сказала аднойчы Ірынка.

Мал. В. Уласавай

ЧАМУ ПЕРАСТАЮЦЬ ВЕРЫЦЬ У БОГА?

На такое пытанне нельга адказаць каротка, у некалькіх словах. Рэлігія — гэта складаная грамадская з'ява, а не чыя-небудзь асабістая памылка, гэта своеасаблівы ўнутраны свет чалавека, яго погляды і адносіны да жыцця, паводзіны і пачуцці. Змяніць свае погляды ці пахістаць іх — працэс працяглы і нярэдка пакутлівы, ён патрабуе самастойнасці, смеласці, рашучасці.

Вядомае выслоўе — «прырода не церпіць пустаты» — мае дачыненне і да духоўнага свету чалавека. Перш чым адмовіцца ад якіх-небудзь адных сваіх ідэй, трэба замяніць іх на іншыя, новыя перакананні, якія з'яўляліся б вынікам пошукаў, роздумаў, новых набытых ведаў. Тое самае і з рэлігійнай верай. Так што пераход ад рэлігіі да нявер'я — справа не простая і не лёгкае.

І тым не менш мы з'яўляемся сведкамі таго, як хутка, калі параўнаць са стагоддзямі яе панавання, рэлігія губляе сваё значэнне ў жыцці мільёнаў людзей.

Усвядоміўшы пагібельнасць уплыву рэлігіі на сваё жыццё, многія набожныя людзі скідаюць з сябе яе ліпкае павуцінне. Яны пішуць пра гэта ў газетах і часопісах, выступаюць па радыё, каб сваім прыкладам прымусіць задумацца іншых. Ёсць адно агульнае ва ўсіх гэтых пісьмах-споведзях: вялікая чалавечая радасць прыйшла да іх, яны пачалі жыць сапраўдным паўнакроўным жыццём, якое заіграла тысячамі фарбаў, вярнула ўсмешку і радасць. Знік страх, вечны спадарожнік рэлігіі, лягчэй стала дыхаць. Людзі зноў адчулі сябе людзьмі.

У кожнага чалавека, які парваў з рэлігіяй, быў свой шлях, які прывёў да нявер'я. Але кожнаму з іх гэты шлях быў падказаны жыццём савецкага грамадства ва ўсіх яго разнастайных праявах. Тут велізарную ролю адыгралі праца і калектыв, школа, падтрымка сяброў. Рост дабрабыту і культуры народа, савецкая сістэма аховы здароўя, навукова-атэістычная прапаганда, дасягненні навукі і тэхнікі — усё гэта з'явілася той асновай, на якой адбывалася пераасэнсаванне поглядаў набожных людзей.

Ганна Лаўрэнава з горада Масты Гродзенскай вобласці парвала з сектай баптыстаў, «пераканаўшыся ў хлуслівасці рэлігійнага вучэння». А. Іванчанка з Бабруйска пад уражаннем адмовы ад рэлігіі былога прафесара духоўнай акадэміі А. Осіпава сам задумаўся над нікчэмнасцю абранага ім шляху служыцеля культу і пакінуў семінарыю. Вайна рассяяла ілюзіі святшчэнніка Труніна аб нібыта карыснай дзейнасці царквы, калі ён даведаўся аб малебнах у гонар перамогі нямецкай зброі, якія адбываюцца ў храмах. «Мне сорамна было глядзець у вочы людзям», — пісаў ён.

Акупіраваўшы Беларусь, гітлераўцы знішчалі мірных жыхароў — старых, дзяцей, жанчын. «Дзе ж быў бог? Аб чым ён думаў, дапускаючы такія здзекі?» — гэтае пытанне прывяло Мальвіну Савіцкую (вёска Ваўкалаты Пастаўскага раёна) да нявер'я. Служэнне ў радах Савецкай Арміі, гутаркі сяброў дапамаглі Пятру Попіку з горада Пінска вызваліцца ад навіязанай з дзяцінства веры ва ўсявышняга.

Вакол кіпціць жыццё: то ўступае ў строй новая электрастанцыя, то запускаюць у космас новы карабель, то з'яўляецца новае адкрыццё... Гэта прымусіла задум

мацца святшчэнніка Нагорнага з Дзятлаўскага раёна: «Ці патрэбны я ім са сваёй царквой? Што б здарылася, калі б раптам зніклі ўсе святшчэннікі з іх пропаведзямі? Ды нічога! Мне шкада гадоў, дарэмна загубленых мною!».

Добрым і разумным словам дапамог Г. Жабёнак, бібліятэкар горада Багушэўска Віцебскай вобласці, зразумець свае памылкі Ганефе Букей, яна перастала хадзіць у касцёл. Чытанне мастацкай і навуковай літаратуры, наведванне кіно, тэатраў, музеяў развясцілі рэлігійныя погляды Аляксандра Стадуба, і ён пакінуў духоўную акадэмію.

Надзежда Нягурка з Віцебска знаходзілася ў палоне сектантаў. Яна хварэла, але не звярталася да ўрачоў, толькі малілася. Сябры па рабоце ўгаварылі яе легчы ў бальніцу. Аперацыя прайшла ўдала, і Надзея паправілася. Яна не вярнулася ў секту. «Мне і смешна ўспомніць аб мінулым і вельмі шкада бязмэтна пражытых гадоў», — піша яна.

Большасць набожных людзей — жанчыны. А гэта тоіць у сабе грамадскую небяспеку. Жанчына ж у першую чаргу — маці, на ёй ляжыць адказнасць за выхаванне дзяцей, будучых членаў нашага грамадства. Набожныя жанчыны выходзяць дзяцей у рэлігійным духу: прымушаюць маліцца і вучыць малітвы, водзяць у царквы і малітоўныя дамы, забіваюць галовы страхам перад неіснуючым богам, забараняюць уступаць у піянеры, у камсамол. У такіх сем'ях вырастаюць запалоханыя, абмежаваныя, маральна знявечаныя людзі.

Рэлігія наносіла і наносіць вялікую шкоду грамадству. «Ніякія словы, ніякія лічбы, — пісаў французскі пісьменнік-камуніст Анры Барбюс, — не здолеюць ніколі даць уяўленне аб тым, якое зло царква прынесла людзям». Гэтага не бачаць і не хочуць бачыць толькі самі веруючыя. Яны сцвярджаюць, што вера — гэта іх асабістая справа, што рэлігія дрэннаму не вучыць. На самай справе — і доказам гэтага з'яўляюцца шматлікія факты — вера ў бога збядняе жыццё чалавека, абмяжоўвае яго інтарэсы, прыгнятае пачуцці, скоўвае волю, выходзячы пакорлівасць і пасіўнасць у жыцці. Верыць у бога — гэта значыць жыць у невуцтве, забыць тое, што ведаў, або нічому не навучыцца, паколькі біблія бласлаўляе «бедных духам», невуцтва. У гэтым самае вялікае зло, якое нясе рэлігія.

«Старое ў дарогу не бяруць», — гаворыць народная мудрасць. На шляху да светлай будучыні людзі вызваляюцца ад змрочнай спадчыны мінулага — рэлігіі, бо яна вораг чалавеку, вораг яго радасці, вораг ведаў і прагрэсу.

Царкоўнікі, сектанты ўсіх масцей не аддаюць сваіх ахвяр без зацятай барацьбы. Яны скарыстоўваюць усе сродкі: грубы падман і ліслівае спачуванне, пышныя набажэнствы і фанатычныя пропаведзі, каб даўжэй затрымаць у сваім палоне чалавечыя душы. Супрацьпаставіць шкоднай дзейнасці рэлігійных служкаў актыўную, ваяўнічую атэістычную прапаганду — значыць памагчы ашуканым людзям далучыцца да сапраўднага, паўнацэннага жыцця.

К. ПРАКОШЫНА,

старшы навуковы супрацоўнік Інстытута
філасофіі Акадэміі навук БССР.

З АПОШНІМ званком схлыне ў школе прыбой звонкіх дзіцячых галасоў. І старая настаўніца застаецца адна са сваімі думкамі. Многае ўспамінаецца ёй у гэтыя гадзіны...

Першае франтавое пісьмо прынеслі на апошнім уроку.

Перахапіла дыханне, калі пачалі чытаць яго. Памятаеш гэту мінуту звонкай цішыні, якая здалася вечнасцю? Дзеці стаялі вакол, сур'ёзныя, маўклівыя. А пасля старання, урачыста выводзілі на сваіх сціптых пасылках адрас палявой пошты.

Дзе вы цяпер, дзеці? Працуеце на будоўлях, вырошчваеце ўраджай, выхоўваеце новае пакаленне?

...Тое сяло ў Саратаўскай вобласці называлася Пляханамі. Гэта было ў сапраўды другім годзе. Яна даведлася, што паблізу, у Вольску, адкрываецца шпіталь. Раніцой поезд прывязе першую партыю раненых.

Ім патрэбны былі ложка, пасцелі. Аляксандра Пятроўна Гавароўская разам з іншымі ноччу збіраўла гэтыя рэчы. У кожнай хаце людзі прапаноўвалі ўсё, што ў іх было.

«А падушкі не патрэбны? А вось яшчэ адна коўдра. Можна возьмеце?»

У некаторых адзін ложак у хаце—усё роўна аддаюць: «Нічога, мы як-небудзь перабудзем». За ноч сабралі ўсё патрэбнае, а раніцой адправілі ў Вольск, у шпіталь...

Аляксандра Пятроўна раптоўна сціскае рукамі скроні: чаму з такой сілай загаварыла мінулае? Можна, таму, што расказвала пра яго сёння сваім малым? Або таму, што даваўся з двума нядабайнымі калгаснікамі «рэзка» пагаварыць як агітатару.

ДАРАГІЯ МАЕ ДЗЕЦІ

Жанчыны з калгаса імя Жданава потым смяяліся: «Так іх, Аляксандра Пятроўна! Яны цябе, як агню, баяцца, усе нашы гультаі».

І ёй чамусьці ўспомніліся ваенныя гады: тады гультаёў не было... Магчыма, цішыня мірных будняў уносіць у слабыя душы дачасную заспакоенасць?..

У акне стала зусім цёмна, і цяпер настаўніца бачыла ў ім сваё адлюстраванне: высокая, пасівелая жанчына. Частая сетка маршчын пакрыла твар.

Так, старэю, сівею. За пяцьдзесят пераваліла. Трыццаць чатыры гады аддадзена школе. Гады пакідаюць свой след. Але хіба яна старая бабуля? Не! Уперадзе яшчэ многа, многа работы!

Яна адарвалася, нарэшце, ад акна, падышла да стала. Чатыры стосікі тоненькіх сшыткаў чакалі чаргі. Звыклымі рухамі Аляксандра Пятроўна ўзяла чырвоны аловак, разгарнула першы сшытак... Правярыўшы адзін стосік, адкінула на спінку крэсла адпачыць.

І зноў успомнілася мінулае: работа ў рэспубліцы Комі, куды яе паслалі дырэктарам сям'годкі. Вучнямі яе былі дзеці эвакуіраваных—з Ленінграда, з Беларусі. Улетку кожны дзень хадзіла з імі ў лес збіраць грыбы, ягады, узімку наладжвала гарачыя снеданні. Летам замест адпачынку разам з іншымі настаўнікамі нарыхтоўвала паліва для школы, рамантавала класы.

Пад яе кіраўніцтвам была створана брыгада мастацкай самадзейнасці, куды ўваходзілі не толькі яе вучні, але і дарослыя. Канцэрты даваліся для раненых воінаў, для рабочых суднарамонтнага завода, для рыбакоў.

Дзе цяпер яны, яе малышы? Вася Амяльянчык, сын загінутага афіцэра, ціхі, спакойны хлопчык, улюбёны ў кнігу Ён цяпер працуе інжынерам на Горкаўскім аўтамабільным заводзе. Таццяна Камбалава—пявуння, заўсёды выступала ў канцэртах. Гэта жыве і працуе ўрачом у Новасібірску.

Многія пайшлі па слядах сваёй настаўніцы. Маленькая Ліда, цяпер Лідзія Канстанцінаўна, выкладае біялогію ў Драгічынскай школе. Коля Пятроў выкладае матэматыку. Надзя Жукава—англійскую мову. Саша Панфілава—настаўніца ў сяле Міхееўка Ленінградскай вобласці...

Правяраны ўсе сшыткі, настаўніца запісвае апошні радок планаў да заўтрашніх урокаў. Павольна б'е насценны гадзіннік—12. Позна, час спаць.

Раніцой яна павінна ўвайсці ў клас са свежай галавой, бадзёрая, падцягнутая. Настаўніца стомлена выцягвае на стала рукі. Яны спакойна ляжаць—адпачываюць.

Першыя рукі, у якія трапляе маленькі чалавечак, што прыйшоў у школу. Добрыя, мудрыя рукі, якія ўсё перанеслі, усё вытрывалі.

Смялей, малы! Гэтым рукамі можна верыць. Яны асцярожна вядуць цябе ў просты свет лічбаў і літар, а потым—у складаны і цудоўны свет кніг, музыкі, мары, у жыццё, поўнае працы і подзвігу.

...Аляксандра Пятроўна адкрывае дзённік, свой, настаўніцкі дзённік. І ўпісвае новыя радкі: «Дарагія мае дзеці! Мае дарагія хлопчыкі і дзяўчынкі!»

Сэнс майго жыцця—у вас, у вашым будучым. Мне хочацца, каб вы не толькі былі вартыя сваіх бацькоў і маці, але і сталі лепшымі, мацнейшымі за іх. Бо маладосць—гэта заўсёды крок уперад. Я веру ў вас, дзеці...»

П. ЧЭЧКА,
лектар Драгічынскага парткома КПБ.

ЯК Я ЗГУБІўСЯ

Фотажарт Тамары
Ананьінай.

Раніцай мы ходзім з мамай у магазін. Напэўна, яна цяпер думае: «Мой любімы свавольнік».

І сапраўды, я вельмі рухавы.

Таму даволі часта са мной што-небудзь здараецца. Цяпер я згубіў маму.

Можна вы яе бачылі?

Трэба ж, маму не веда-
юць...

Мая мама знайшлася!

Спачатку я паскардзіўся
сам...

...А потым пачаліся звы-
чайныя маміны клопаты.

УРАЧ РАЇЦЫ

— Што за хвароба—фіброма маткі?— пытае чытачка Н.—Ад чаго гэта хвароба паяўляецца? Што будзе, калі своечасова не выразаць фіброму? Ці можа яна перайсці ў рак? Калі фіброма выразана, ці можа яна зноў вырасці? Як уплывае аперацыя фібромы маткі на арганізм жанчыны?

Фіброма, або фібраміёма маткі — дэ-
раякасная пухліна. Часцей за ўсё яна ўзнікае ў жанчын ва ўзросце 35—40 га-
доў, але сустракаецца часам і ў мала-
дзейшых. Амаль кожная пятая жанчы-
на — носьбіт фібромы маткі.

Прычына ўзнікнення фібромы, як і
іншых пухлін, дакладна не высветлена.
Нярэдка яна ўзнікае пасля перанесенага
запалення маткі і прыдаткаў маткі або
на фоне гарманальных расстройстваў
(галоўным чынам, у выніку парушэння
функцыі яечніка). Пухліна размяшчаецца
пад вонкавай, так званай серознай аба-
лонкай маткі, або ў тоўшчы мышачнага
слою, ці пад унутранай, слізістай аба-
лонкай. Фібромы маткі могуць быць
адзіночнымі і множнымі, велічыняй ад
прасянага зерня (у пачатку развіцця)
да галавы дарослага чалавека і нават
больш.

Ад размяшчэння і велічыні пухліны і
залежаць тыя праяўленні, якія прыво-
дзяць хворую жанчыну да ўрача-гінеко-
лага. Што гэта за з'явы? Часцей за ўсё
матчныя кровацянні рознай сілы і
працягласці. Яны звычайна супадаюць з
месячнымі, але здараюцца і ў перыяд
паміж месячнымі. Кровацянні знісіль-
ваюць і абяскроўліваюць жанчыну. Ін-
шыя праяўленні хваробы — адчуванне
цяжару ў ніжняй частцы жывата, болі,
частыя пазывы на мочаспусканне, а ін-
шы раз павелічэнне жывата.

Адказы на пытанні чытачоў

У некаторых выпадках пухліна не вы-
клікае ніякіх расстройстваў і выяўляец-
ца выпадкова, пры гінекалагічным агля-
дзе жанчыны. Вось чаму важна, каб
кожная жанчына хаця б два разы на год
пабывала на прыёме ў гінеколага.

Лячэнне фібромы маткі можа быць
хірургічнае і кансерватыўнае (фізічнымі
метадамі і некаторымі гармонамі).
Выбар метаду лячэння залежыць ад ве-
лічыні і размяшчэння пухліны і ад
агульнага стану хворай. Хірургічнае ля-
чэнне праводзіцца пры вялікай пухліне,
пры матчных кровацяннях, якія не
спыняюцца пад уплывам звычайных ме-
тадаў лячэння, і па іншых паказаннях,
якія ўлічваецца ўрачом. Ва ўзросце да
40 гадоў пажадана, па магчымасці, вы-
даленне толькі пухлінных вузлоў або
часткі маткі з вузламі. Рэштка маткі з
яечнікамі захоўвае сваю менструаль-
ную функцыю. У такіх выпадках ніякіх
парушэнняў, акрамя дэтароднай функ-
цыі, у стане жанчыны не адзначаецца.

Ва ўзросце 45—50 гадоў пры неаб-
ходнасці можна выдаляць усю матку і
яечнікі, бо ў гэтым перыядзе, так зва-
ным клімактычным, функцыя палавой
залозы згасе, менструацыі знікаюць і
натуральным шляхам, без аперацыі.

Пасля перанесенай аперацыі ў 10
працэнтаў выпадкаў узнікае рэцыдыў —
гэта значыць зноў вырастае пухліна.
Таму, калі жанчына перанесла такую
аперацыю, яна павінна быць пад назі-
раннем гінеколага. Паяўленню рэцыды-
ву спрыяюць сонца (ультрафіялетавыя
промені), серныя, радонавыя, вуглякі-
слыя ванны, гразі і цеплавыя працэдуры.

Ці можа фіброма перарадзіцца ў ра-
кавую пухліну? Не, не можа. Фіброма
пабудавана са злучальнай і мышачнай
тканкі, а рак — з эпителиальнай тканкі.

Дацэнт М. МАЙЗЕЛЬ

ДАПАМАЖЫЦЕ ЗНАЙСЦІ СЯСТРУ

Дарагая рэдакцыя!

Прашу апублікаваць маё пісьмо на старонках часопіса «Работніца і сялянка». Хочацца думаць, што яно дапаможа мне адшукаць сястру, Таісію Антонаўну Масейкаву.

У 1945 годзе мая маці Клаўдзія Канстанцінаўна Масейкава паехала з маімі дзвюма сёстрамі Зінай і Таісай у вёску Гацішча паблізу горада Баранавічы, а праз два месяцы памерла. Зіна прыехала да бабулі ў вёску Тарчылава былога Мехаўскага раёна, а пяцігадовую Таісу аддалі ў Баранавіцкі дзіцячы дом. Яе прыкметы ў дзяцінстве: кірпатая, блакітнавокая і кульгала — на якую нагу, дакладна не ведаем.

З той пары мінула многа часу. Мы шукаем сваю сястру, але ніяк не можам знайсці. Магчыма, яна памятае сваіх родных: бабулю Таццяну Іванаўну Машрашову або дзядулю і сваю маленькую сястру Галю, якой тады было тры гады. Сястра Зіна жывая, замужам. А я, Галя, живу з бабуляй, якая мяне выхавала. Бацька загінуў у 1943 годзе.

Дарагія чытачы, можа хто з вас ведае Таісію Антонаўну Масейкаву! Тады, вельмі прашу вас, напішыце мне па адрасу: Віцебская вобласць, Гарадоцкі раён, п/а Зайкава, в. Тарчылава, ГАЛІНЕ АНТОНАЎНЕ МАСЕЙКАВАЙ.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ • КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

ЯК АБНАВІЦЬ ПЛАШЧ

Рэчы з водаадштурхоўваючых тканін, калі іх некалькі разоў памыць, пачынаюць прапускаць ваду. Як аднавіць іх першапачатковую ўласцівасць? Вось просты спосаб: у літры вару распустіце 250 г квасцоў, асобна, таксама ў літры вару, — 120 г кальцыніраванай соды (лепш узяць так званую фатаграфічную соду, бо ў содзе для мыцця бялізны ёсць розныя прымешкі). Калі растворы астынуць, першы (з квасцоў) пераліце ў другі (але не наадварот!). Калі сумесь адстаіцца — прыкладна праз 12 гадзін, — вадкасць трэба зліць, а асадок размяшаць з двума літрамі халоднай вады. Зноў дайце адстаіцца і яшчэ раз зліце ваду. Дадайце 150 г воцатнай эсенцыі да асадку — і канцэнтрат гатовы. Разбаўце

300 г такога канцэнтрату 3 літрамі цёплай вады. Апусціце ў раствор адзежу, якую вы хочаце прамачыць. Трымайце ў растворы 2—3 гадзіны, потым выкруціце і, не апаласкаўшы, павесце сушыць. Прасваць звычайным спосабам.

Палатачную тканіну прамочваюць іншым спосабам. У літры вару раствараюць 10 г гаспадарчага мыла і асобна ў літры вару — 50 г квасцоў. Чыстую, змочаную вадой і выкручаную тканіну прамочваюць раствором квасцоў і, не даючы прасохнуць, пакрываюць гарачым мыльным раствором.

Затым тканіну выкручваюць і яшчэ вільготную прасуюць гарачым прасам.

Раствор трэба падрыхтоўваць у эмаліраванай каструлі або вядры.

ру, трэба вымыць тыя месцы цела, якія пацеюць, цёплай вадой з мылам. Калі скура высыхне (выціраць яе ручніком не трэба), на працягу 1—3 мінут у яе ўціраюць пасту. Гэту працэдуру паўтараюць 3—4 дні запар.

Як бачыце, курс лячэння вельмі кароткі, але эфектыўны. Пасту Тэймурава ўрачы назначаюць таксама і пры лячэнні такіх грыбковых скурных захворванняў, як эпідэрмафіцыя і вострыя і хронічныя лішай.

Без гародніны харчаванне чалавека было б непаўнацэннае і аднастайнае. У гародніне ёсць неабходныя для жыцця рэчывы: шмат вітамінаў (асабліва ў свежай гародніне), вугляводы, арганічныя кіслоты, мінеральныя солі, розныя смакавыя рэчывы, без якіх ежа будзе нясмачная і малакарысная. Калі бялкі і тлушчы, якія ёсць у розных прадуктах, можна замяніць на іншыя, то гародніну замяніць нічым нельга. Трэба памятаць таксама, што мяса, рыба, яйкі засвойваюцца значна лепей і хутчэй, калі іх ядуць разам з гароднінай. Таму да мясных і рыбных страў трэба часцей падаваць гарніры з гародніны, салаты. Словам, гародніна павінна займаць вялікае месца ў харчаванні.

Гатуючы стравы з гародніны, трэба класіфікаваць іх у кіпцень і варыць у закрытай пасудзіне. Нельга, каб вадкасць бурна кіпела. Чым менш працягваецца цэплавая апрацоўка, тым менш траціцца вітамінаў, таму гатаваць, тушыць, прыпускаць гародніну трэба толькі да гатоўнасці.

Вялікае значэнне мае посуд, у якім гатуюць стравы з гародніны. Нержавеючая сталь, нікель, гліна, шкло не разбураюць вітамін С, а жалеза і медзь спрыяюць яго разбурэнню. Таму нельга гародніну варыць або тушыць у дрэнна луджанай жалезнай або меднай пасудзіне. Стравы з гародніны не павінны доўга стаяць, іх трэба есці свежымі.

ВІТАМІННАЯ САЛАТА

100 грамаў беланчанай напуста, 2—3 морквіны, 2 яблыкі-антонаўкі накрышыце на тонкую саломку; 40 грамаў зялёнай цыбулі дробна нарэжце. Усё перамяшайце. Падаючы на стол, запраўце цукрам, лимонным сокам і смятанай.

БУЛЬБА, ЗАПЕЧАНАЯ З ЯЙКАМ

Бульбу (1200 грамаў) нарэжце на кубікі і абсмажце; 2 рэпчатыя цыбуліны таксама нарэжце і абсмажце (калі ў вас зялёная цыбуля, то яе нашаткуйце і злёгка пагрэйце ў тлушчы). Бульбу перамяшайце

з цыбуляй, заліце збітымі яйкамі (6 штук) і запячыце. Сметанковага маргарыну для гэтай стравы патрэбна 4 сталовыя лыжкі.

МАЛОЧНЫ СУП З БУЛЬБАНЫМІ КЛЁЦКАМІ

Паўкілаграма сырой бульбы надзярыце на тарцы. Столькі ж бульбы адварыце і патаўчыце гарачую. Сырую бульбу адцініце, дадайце да яе патаўчаную вараную, соль і перамяшайце. Сфармуіце невялікія круглыя фрыкадэлькі і адварыце іх у

падсоленай вадзе. У канцы варкі частку вады зліце, дадайце літр малака і даведзіце да кіпення.

Пры падачы пакладзіце ў суп кавалачак сметанковага масла.

МЯСА ПА-БЕЛАРУСКУ

600—700 грамаў свініны, бараніны або цяляціны нарэжце па два кавалкі на порцыю, ад-

РАСЛІНЫ — СРОДКІ ПРЫГАЖОСЦІ

Ад мыцця адварам рамонку судра робіцца далікатная, матавая. Мыццё галавы рамонкам надае валасам асаблівае залацістае адценне. Ад прымочак з рамонку памяншаюцца ацёкі пад вачыма. Для прыгатавання адвару 20 грамаў рамонку заліваюць літрам вады. Настойваецца ён мінут 20—25. Можна рабіць і мацнейшы адвар.

Праціранні, прымочкі з мяты ўжываюцца пры сухой скуры. Яе дадаюць у ласьёны, крэмы. Найчасцей мяту ўжываюць разам з рамонкам або іншымі травамі. Адно сталовую лыжку сухой мяты заварваюць шклянкой кіпценью і настойваюць 10—15 мінут.

Плады анісу добра дзейнічаюць пры вялай скуры і маршчынах. Чайную лыжку патаўчаных пладоў заліваюць шклянкой крутога вару і настойваюць на працягу 20—25 мінут. Настоем праціраюць твар, робяць

прымочкі, а затым твар добра змазваюць крэмам.

Падбел, браткі, белакапытнік, адуванчык карысныя пры тлуштай, вуграватай скуры. Чайную лыжку любой з гэтых раслін заварваюць шклянкой кіпценью і настойваюць, як чай.

Шалфей, дуброўка раяцца пры тлуштай порыстай скуры. Адно чайную лыжку лісця шалфею або адну сталовую лыжку патоўчанага карэнішча дуброўкі заліваюць шклянкой вару і настойваюць не менш 20 мінут.

Адвары і настоі з усіх гэтых раслін можна дадаваць у крэмы па чайнай лыжцы на слоічак. З адвараў і настоў сумесі розных траў карысна перыядычна рабіць маскі на твар.

Настоі адной сталовай лыжкі на шклянку вады зверабоя, палывога хвашча раяцца пры гнайніковай высыпцы, гнойных ранах.

Урач М. ПАЛІКАРПАВА

ПАСТА ТЭЙМУРАВА

Усё часцей у хатніх аптэчках з'яўляецца паста Тэймурава. Нядаўна пра яе мала хто ведаў.

У састаў пасты ўваходзяць борная і саліцылавая кіслоты,

тальк, фармалін, гліцэрына і іншыя рэчывы.

Пасту ўжываюць для лячэння патлівасці.

Перш чым нанесці яе на ску-

біце, пасыпце соллю, перцам і абсмажце. Затым дадайце пасераваную цыбуліну і морквіну, мясны булён або мясны сок і тушыце да гатоўнасці. 200 грамаў свежых грыбоў дробна пакрышыце, 800 грамаў бульбы нарэжце долькамі і ўсё абсмажце да гатоўнасці.

У сатэйнік пакладзіце частку падсмажаных грыбоў і бульбу, 2—3 нарэзаныя памідоры, цыбулю і моркву, спецыі, на іх — тушанае мяса, затым рэшткі абсмажанай і пасераванай гародніны. Заліце соусам (яго прыгатуеце на моцным мясным булёне, атрыманым пасля тушэння мяса) і тушыце да гатоўнасці.

Падаючы на стол, пасыпце зяленіям пятаўшкі.

БУЛЬБЯНЫЯ ПІРАЖКІ З ТВАРАГОМ

400 грамаў бульбы зварыце, патаўшыце, дадайце шклянку крухмалу і паўшклянкі гарачага малака, яйка і добра перамяшайце.

З бульбянай масы наляпіце круглых праснакоў, на сярэдзіну кожнага пакладзіце фарш з тварагу. Надайце ім акруглую форму і абкачайце ў сухім крухмале.

Для фаршу пратрыце 160 грамаў тварагу, пакладзіце 2—3 лыжкі сметанковага масла, крыху солі і перамяшайце.

Падрыхтаваныя піражкі пакладзіце ў кіпячую падсоленую ваду, а калі зварэцца, адцадзіце на сіце. Паліце смятанай разам са сметанковым маслам.

ТОРТ З СУХАРОЎ

Абдзяліце жаўткі ад бялкоў. Жаўткі разатрыце з цукрам, усыпце патоўчаным і прасяным белым сухарам, крухмал, ванільны цукар і асцярожна, пакрысе дадайце ахалоджаныя, збітыя на крутую пену бялкі, перамешваючы ўсю масу знізу ўверх.

Форму змажце маслам, абсыпце сухарамі, пералажыце бісквітную масу ў форму і пастаўце выпякаць на сярэднім агні ў духоўку.

Гатовы торт ахаладзіце ў пакаёвай тэмпературы. Затым разрэжце папалам, зробіце праслойку з варэння, мармеладу або крэму і ўпрыгожце верх торта па вашаму густу.

На торт з 6 лек — шклянку цукру, ¼ шклянкі белых сухароў, ¼ шклянкі крухмалу. Ванільны цукар, варэнне, мармелад або крэм — па густу.

ПОНЧЫКІ БУЛЬБЯНЫЯ

Бульбу адварыце і гарачай пратрыце. Дадайце манныя крупы, яйка і старанна перамя-

шайце. З атрыманай масы зробіце праснакі, на сярэдзіну кожнага з іх пакладзіце фарш з прыпушчанай морквы або капусты. Сначайце ў выглядзе шарыкаў і абсмажце ў фрыжюры.

Падаючы па 2—3 пончыкі на порцыю. Пры падачы паліваеце маслам або асобна падаеце смятану.

Бульбы 700 г, круп маньных 2 ст. лыжкі, яйка 1 шт., фарш з морквы, маргарын, масла сметанковага 1 ст. лыжка або смятаны ½ шклянкі, тлушч.

ГАЛУБЦЫ З ГАРОДНІНЫ

Буракі і моркву прапусціце праз мясарубку з буйной рашоткай і пасеруйце; салёныя агуркі дробна нашаткуйце і прыпусціце; рэпчатую цыбулю нашаткуйце і пасеруйце на алеі. Усю гародніну старанна перамяшайце. Запраўце соллю, перцам, дадайце алеі і патушыце да паўгатоўнасці.

Белакачанную капусту для галубцоў падрыхтуйце, як звычайна. Фарш пакладзіце ў падрыхтаванае лісце, скруціце яго, надаўшы галубцам прамавугольную форму. Галубцы складзіце ў глыбокую пасуду, заліце смятаным соусам з таматам і запячыце.

Пры падачы паліце соусам, атрыманым пры тушэнні, і пасыпце зяленіям.

Качан капусты, буракоў 1—2 шт., морквы 2—3 шт., тамат-пюрэ, цыбуля рэпчатая, алею 1 ст. лыжка, спецыі.

СУХАРНЫ ПУДЫНГ З МОРКВАЙ І ЯБЛЫКАМІ

Сухары (160 грамаў) разламайце на дробныя кавалачкі. Два жаўткі разатрыце з цукрам, ванільным цукрам і карыцай і разведзіце малаком. Гэтай сумессю заліце сухары, а калі яны набухнуць — размяшайце. Бялкі збіце на густую пену, дадайце ў сухарную масу і яшчэ раз перамяшайце.

Падрыхтуйце начынку. 3—4 морквіны нашаткуйце, патушыце з малаком; тры ачышчаныя яблыкі нарэжце на тонкія лустачкі і злёгку запячыце ў духоўцы; паўшклянкі чарнасліва адварыце і выдаліце костачкі. Усё гэта старанна перамяшайце, дадаўшы цукар і карыцу.

На бляху, змазаную маслам і пасыпаную сухарамі, пакладзіце слой сухарнай масы, на яе — слой фаршу, зверху — зноў слой сухарнай масы. Паверхню разраўняйце. Змажце смятанай і запячыце ў духоўцы. Падаючы на стол, паліце варэннем або смятанай.

Для пудыngu патрэбна 400 грамаў малака, 4 сталовыя лыжкі цукру, 2 сталовыя лыжкі сметанковага масла.

САМЫ ПАЖЫЎНЫ АЛЕЙ

Самы пажыўны алеі — вучоныя-медыкі лічаць яго і лекавым — гэта кукурузны і аліўкавы (з маслін).

Кукурузны алеі атрымліваюць з кукурузнага зерня. У адрозненне ад жывёльных ён мае больш насычаных кіслот, якія вельмі добра ўплываюць на арганізм чалавека, з'яўляюцца эфектыўным прафілактычным сродкам супраць атэрасклерозу (цяжкага захворвання сасу-

даў), павышаюць эластычнасць крывяносных сасудаў. Кукурузны алеі багаты на вітамін Е, які ўмацоўвае мышачную сістэму чалавека і палепшае работу эндарынных залоз. Апрача таго, у ім ёсць і іншыя рэчывы, якія добра ўплываюць на тлушчавы абмен і на зніжэнне халестэрыну ў крыві. Гэтым алеем добра запраўляць салаты, вінегрэты, дадаваць яго да гародніны, рыбных і грыбных страў. Кукурузны алеі палепшае апетыт. Ён найбольш карысны людзям пажылога ўзросту або тым, хто хварэе на атэрасклероз.

М. ЯРАВІКОУ

ПРА ТОЕ, ПРА СЁЕ

Калі пасля абсмажвання кабачкі будуць цвердаватыя, іх трэба накрыць накрыўкай і на 5—10 минут паставіць у духоўку.

Пахучыя рэчывы кладзіце ў соус за 10—15 минут да заканчэння яго прыгатавання.

Ставячы варыць фаршыраваную рыбу, пакладзіце на дно пасудзіны тонкія лустачкі сырых буракоў, морквы, цыбулі, а на іх — кавалкі фаршыраванай рыбы. Затым зноў слой гародніны і яшчэ слой фаршыраванай рыбы.

Кавалкі бараніны перад смажаннем можна нашпігаваць часнаком; часнок можна стаўчы з соллю і перцам і нацерці ім кавалкі бараніны за 2—3 гадзіны да смажання.

Сэрца перад варкай трэба вымочваць 2—3 гадзіны ў халоднай вадзе.

Пры варцы свіных ножек заліваюць халоднай вадой (2 л на 1 кг) і вараць 3—3½ гадзіны пры слабым кіпенні.

Перш чым тушыць капусту, яе трэба пасераваць. Тады страва будзе больш сакавітая і смачная.

Каб бульба, нацёртая на аладкі, менш цямнела, уліце ў яе крыху гарачага малака.

Памідоры, нарэзаныя на лустачкі, пасыпаныя соллю і мукой і абсмажаныя на алеі, можна падаваць і як самастойную страву, і на гарнір.

Адбіўныя катлеты і шніцэлі будуць мяккія, калі за 1—2 гадзіны да смажання змазаць іх сумессю воцату і алею.

Рыба не будзе пахнуць цінай, калі яе прамыць халодным моцным салёным растворам або за гадзіну да варкі патрымаць у вадзе, падкісленай воцатам (2 сталовыя лыжкі на 1 л. вады).

Каб кісель быў аднародны, трэба хутка ўліваць у кіпячы сіроп разведзены крухмал (размешваючы). Калі ўліваць крухмал павольна, паступова, то ў кісэлі могуць атрымацца камкі.

У многія заправачныя супы кладуць тамат-пюрэ, а калі ёсць — свежыя памідоры. Не кладуць тамат у шчаўе.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ • КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

ДОБРАЕ СЭРЦА

Крысціна ЖЫВУЛЬСКАЯ

Мал. А. Чуркіна

Гумарэска

Вацэк не быў узорны хлопчык. А ў чатырнаццаць гадоў ён стаў проста невыносны. Вядома, бацькі Вацэка не маглі з гэтым змірыцца. Ад рання да вечара ў доме адбываліся нарады.

— Калі разабрацца, дык ён жа вельмі добры хлопчык... — запэўняла бабуля. — Вось учора я папрасіла яго не біць малатком па шафе. У мяне, маўляў, баліць галава. Ён перастаў.

— Не можа быць! — не паверыла маці. — Няўжо адразу перастаў?

— Амаль адразу, — удакладніла бабулька.

— ...Здаецца, метад знойдзены! — вырашылі ўсе.

— Сыноч, у мяне вось-вось пачнецца прыступ печані, — гаварыла маці. — Не нервуй мяне, сядай за ўрок!

— Цікава, які ў цябе будзе колер, калі пачнецца твой прыступ, — жоўты ці зялёны? — крыкнуў Вацэк, уцякаючы на двор.

Бабуля са скрухай ківала галавой:

— Зноў печань. Ён прывык ужо да тваёй печані! Трэба прыдумаць што-небудзь новенькае. Ці не паехаць табе куды-небудзь на пару дзён? А мы яму скажам, што ты ў бальніцы...

Мама не прыйшла ў захапленне ад такой прапановы, але бацька даказаў, што з усёй сям'і яна найбольш прыдатная для такой ролі.

Уяўна хвароба мамы падзейнічала на Вацэка. Ён нават рашыў задачы па арыфметыцы.

— А маму можна наведць? — спытаў Вацэк.

— Ну, безумоўна! — адказаў расчулены бацька, выціраючы хустачкай вочы.

— Вось здорава! Нам з Фэлькам якраз патрэбны халаты, мы апрацемся як прывіды і станем палохаць дворніка. Бальнічныя якраз будуць добра.

— А матчына здароўе цябе не цікавіць? — адразу завяў бацька.

— Чаму не цікавіць — няхай папраўляецца. Абы толькі да мяне не чаплялася!..

Назаўтра Вацэк аб'явіў, што ў школу не пойдзе. Па-першае, яму не хочацца, а па-другое, настаўнік заалогіі — нудны.

Бацька расстроіўся.

— Вельмі цябе прашу, ідзі ў школу. Бабуля вывіхнула нагу...

Вацэк адкрыў вочы:

— З лесвіцы звалілася?

— Не, паслізнулася.

— Нецікава, — сказаў Вацэк. — Вось калі б яна з лесвіцы зляцела!

Бабуліна нага «дзеінічала» на Вацэка адзін дзень. Назаўтра Вацэк пабіў шыбы на першым паверсе, а потым узяўся за малых. Візіты плаксівых ахвяр і іх бацькоў працягваліся ўвесь дзень.

— Калі разабрацца, ён жа вельмі добры хлопчык! — гаварыла бабуля, але ёй чамусьці не верылі.

Вечарам была зроблена чарговая «псіхалагічная аперацыя». На гэты раз у ахвяру быў прынесены бацька.

— Бацька папаў пад аўтамабіль, — дрыготкім голасам аб'явіла бабуля. — Цяпер, Вацэк, ты — адзіны мужчына ў доме... І ты павінен паразумнець...

Вацэк задумаўся.

— Значыць, цяпер я магу рабіць, што хачу? А што, калі бацька вернецца? Машыны ж часам толькі збіваюць людзей?

— Вацэк, як ты можаш! — залілася слязьмі бабуля.

Бацька вярнуўся. Абед прайшоў у маўчанні. Вацэк да яды не дакрануўся, а потым раптам сказаў:

— З'ем суп, калі ўсе памруць!

— Чаму б не зрабіць гэтага для дзіцяці? — уздыхнула бабуля. — У яго ж, калі разабрацца, такое добрае сэрца...

Пераклад з польскай мовы.

Л І Н І Я А Д Р Э З У

Дарагая чытачка!

Вельмі просім Вас адказаць на пытанні нашай анкеты. Гэта дапаможа рэдакцыі «Работніцы і сялянкі» зрабіць часопіс лепшым, цікавейшым.

Загадзя ўдзячны за адказы.

Прозвішча, імя і імя па бацьку _____

Ваша прафесія? _____

Ці даўно выпісваеце „Работніцу і сялянку“? _____

Што асабліва спадабалася ў часопісе за гэты год? _____

Чаму? _____

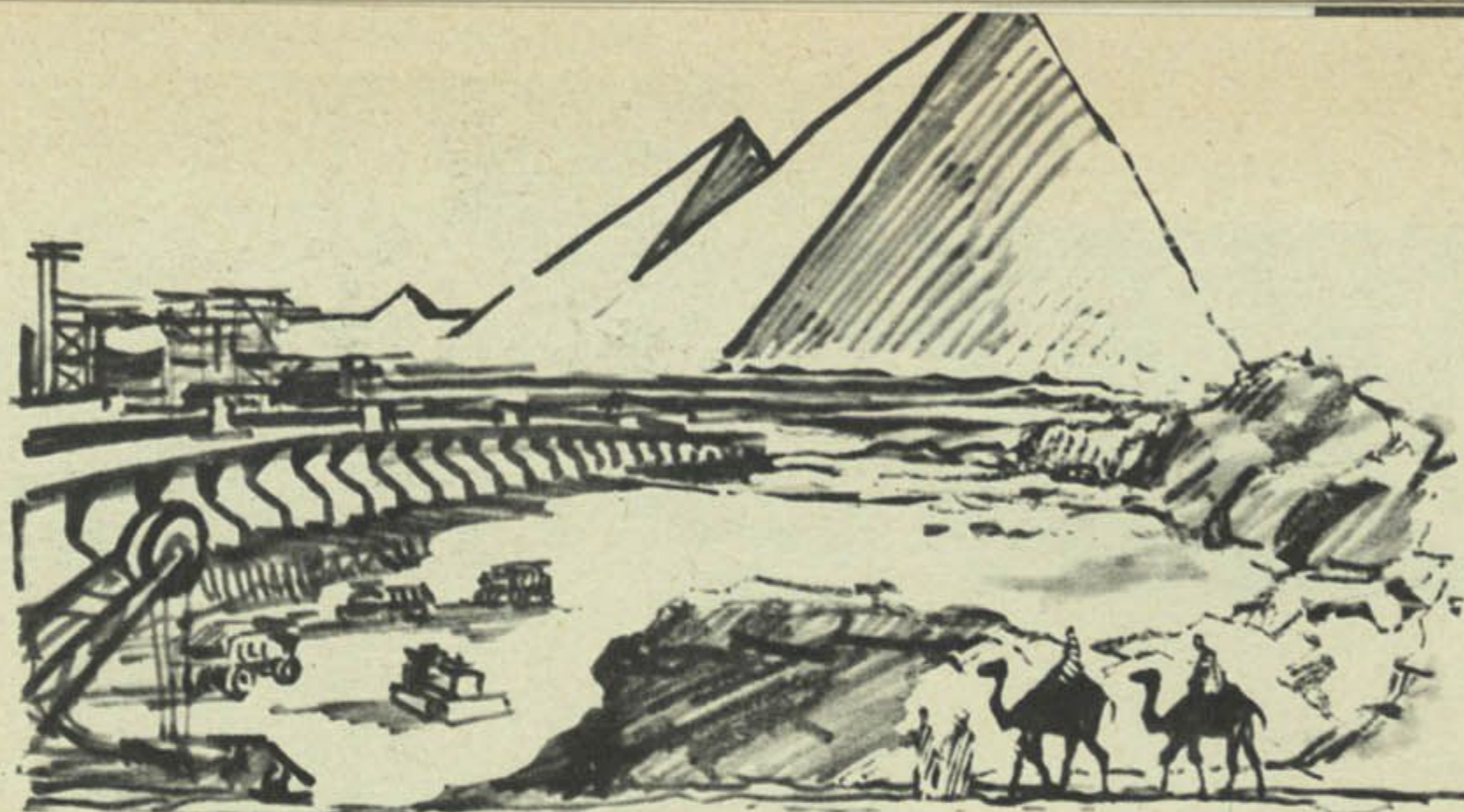
АНКЕТА „РАБОТНИЦЫ І СЯЛЯНКИ“

Пра што, на Вашу думку, больш павінен друкаваць часопіс? _____

Ці падабаецца Вам афармленне часопіса? _____

Якія Вашы заўвагі наконт дадатку? _____

Ці карыстаецца Вы выкрайкамі, узорами для вышывак, модамі? _____

Выконваем вашу просьбу

У нас, у даярак калгаса «Серп і молат» Верхнядзвін-скага раёна, вельмі дружны калектыў. Мы працуем на ферме ўчатырох: Лёля Снапок, Вера Тум, Таня Седлавец, Валя Яскевіч. Любім сваю працу, змагаемся за высокія надой малака. У вольны ад работы час слухаем радыё. Цікавяць нас канцэрты па залюках. Усім нам падабаецца песня «Напішы мне, мама, у Егіпет».

Дарагая рэдакцыя! Вельмі просім вас надрукаваць гэту песню ў часопісе «Работніца і сялянка».

Ад імя ўсіх даярак вам напісала Вера ТУМ.

Музыка Я. ФРЕНКЕЛЯ

Слова Л. ОШАНИНА

НЕТОРОПЛИВО, НАПЕВНО

1. Жар пу-сты-ни нам ще-ки
щи-плет и пе-сок за-би-
-ва-ет рот. На-пи-
-ши мне, ма-ма, в Е-ги-пет,
как там Вол-га мо-я жи-
-вет. На-пи-ши мне,
ма-ма, в Е-ги-пет, как там
Вол-га мо-я жи-вет.

2. Не сле-//_вет.

НАПИШИ МНЕ, МАМА, В ЕГИПЕТ

Жар пустыни мне щеки
И песок забивает рот.
Напиши мне, мама, в Египет,
Как там Волга моя живет.

Не спешу я пока обратно,
Чтобы память о нас хранил
Этот желтый и непонятный,
Непохожий на Волгу Нил.

Будет море, — мы это
Будет небо в морской
И летят сюда вслед за нами

Наши русские журавли.

Мне бы лучше в Сибирь
Но учти, когда выйдет
Вдруг на Марс начнется
Я поехал бы на годок.

Здесь как будто весь воздух
Нету дождика третий год...
Напиши мне, мама,
Как там Волга моя живет.

На першай старонцы вкладки — цялятніца Ядзя Леашкевіч (чытайце нарыс «Слава яе знайшла»).

Фота І. Берліна.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія:
М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕ-
ВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР,
В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯУСКАЯ.

АТ 08315. Журнал «Работница и крестьянка»
на белорусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падп. да друку 31.11.64. Друк. арк. 3. Аут. арк. 4.
Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.
Тэлефоны: адказн. рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара —
6-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і куль-
туры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап.
Дадатак — выкрайка. Тыраж 181620. Зак. 401.

Модели

